

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повне найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ
ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ М'ЯСОМ І М'ЯСНИМИ
ПРОДУКТАМИ**

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»

(назва освітньої програми)

Виконала: здобувач вищої освіти
групи ОПмз-21
Прачук Христина Володимирівна

(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Талах Тетяна Анатоліївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2025 р.
к.е.н., доцент
Гарант освітньої програми:
Жураковська Ірина Володимирівна

(підпис)

Луцьк – 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра обліку і аудиту

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку і аудиту

_____ к.е.н., доцент Оксана НУЖНА

« ___ » _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ПРАЧУК Христині Володимирівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Організація обліку і оподаткування валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами

Керівник роботи: Талах Тетяна Анатоліївна к.е.н., доцент

затверджені наказом закладу вищої освіти від «27» грудня 2024 року №481/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 13 грудня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань обліку, оподаткування та контролю за темою дослідження, наукова література, посібники, статистичні довідники, первинні і зведені бухгалтерські документи за 2022-2024 роки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Оцінка наукового надбання з питань організації обліку та оподаткування валютних операцій

1.2. Нормативно-правове забезпечення організації обліку і оподаткування валютних операцій у національній та міжнародній нормативній базі

1.3. Особливості організації обліку і оподаткування валютних операцій: вітчизняний та зарубіжний досвід

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ М'ЯСОМ І М'ЯСНИМИ ПРОДУКТАМИ

2.1. Сучасні тенденції розвитку валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами

2.2. Організація обліку валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами

2.3. Оподаткування валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ М'ЯСОМ І М'ЯСНИМИ ПРОДУКТАМИ

3.1. Удосконалення організації обліку валютних операцій на підприємстві

3.2. Впровадження інструментів для хеджування валютних ризиків

3.3. Оптимізація процесів митного оформлення імпортно-експортних операцій

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу:

1. Мета та завдання кваліфікаційної роботи магістра
2. Наукова новизна одержаних результатів кваліфікаційної роботи магістра
3. Наукові підходи до економічної сутності поняття «валютні операції»
4. Порівняння національної нормативної бази із зарубіжною
5. Курсові різниці: методика та порядок розрахунку
6. Порівняльний аналіз систем обліку та оподаткування: вітчизняна та міжнародна практика
7. Кількість діючих підприємств оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами за 2019–2024 рр. включно з розподілом на великі, середні та малі підприємства
8. Обсяг реалізованого м'яса і м'ясних продуктів підприємствами та обсяги імпорту м'яса і м'ясних продуктів за 2019–2024 рр.
9. Найбільші експортери м'яса і м'ясних продуктів
10. Етапи організації облікового процесу валютних операцій на ТОВ «СВРО ФУД СОЛЮШИНС»
11. Оподаткування імпортних операцій: ПДВ та мито на ТОВ «СВРО ФУД СОЛЮШИНС»
12. Хеджування валютних ризиків через впровадження форвардних договорів
13. Пропозиції з удосконалення митного оформлення імпортно-експортних операцій

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Талах Т.А., доцент		
Розділ 2	Талах Т.А., доцент		
Розділ 3	Талах Т.А., доцент		
Нормоконтроль	Тлучкевич Н.В., доцент		
Консультант з ЕОМ	Нужна О.А., доцент		

7. Дата видачі завдання 19 вересня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обґрунтування теми	до 19.09.2024 р.	
2	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	до 26.12.2024 р.	
3	Розділ 1	до 06.03.2025 р.	
4	Розділ 2	до 26.06.2025 р.	
5	Розділ 3	до 06.11.2025 р.	
6	Висновки	до 18.11.2025 р.	
7	Формування переліку джерел посилання	до 21.11.2025 р.	
8	Формування додатків	до 25.11.2025 р.	
9	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 28.11.2025 р.	
10	Нормоконтроль	до 02.12.2025 р.	
11	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 09.12.2025 р.	
12	Представлення кваліфікаційної роботи до захисту	до 13.12.2025 р.	

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Прачук Х. В.)
(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Талах Т. А.)
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Прачук Х.В. Організація обліку і оподаткування валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025. 84 с.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків.

У першому розділі досліджено теоретичні засади організації обліку та оподаткування валютних операцій. Узагальнено й порівняно наукові підходи до визначення економічної сутності поняття «валютні операції». Проаналізовано нормативно-правове регулювання обліку та оподаткування валютних операцій в Україні та закордоном. Також охарактеризовано відмінності національної та міжнародної практики в організації обліку валютних операцій.

У другому розділі проаналізовано сучасний стан та основні тенденції розвитку підприємств оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами на основі актуальних статистичних даних. Розглянуто особливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності в галузі, порядок проведення операцій в іноземній валюті та їх відображення в системі бухгалтерського обліку. Додатково охарактеризовано специфіку оподаткування експортно-імпортних операцій і механізм їх відображення у звітностях підприємства.

У третьому розділі проаналізовано напрямки вдосконалення організації обліку та оподаткування валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясопродуктами. Запропоновано застосування інструментів хеджування валютних ризиків, зокрема форвардних контрактів, а також удосконалення аналітичного обліку шляхом впровадження спеціалізованих субрахунків. Окрему увагу приділено рекомендаціям щодо оптимізації митних процедур з метою прискорення оформлення зовнішньоекономічних операцій та зменшення ризику помилок під час розмитнення товарів.

Основний зміст роботи викладено на 55 сторінках. Робота містить 16 таблиць, 8 рисунків, перелік джерел посилання із 54 найменувань та 6 додатків.

Результати розробок можуть бути застосовані в практичній діяльності підприємства.

Ключові слова: валюта, валютні операції, зовнішньоекономічна діяльність, нормативна база, облік та оподаткування валютних операцій, курсові різниці, валютні ризики, хеджування, митне оформлення.

ANNOTATION

Prachuk Kh. Organization of accounting and taxation of currency transactions at wholesale meat and meat products enterprises. Manuscript.

Master's qualification work OP «Accounting and taxation» specialty 071 Accounting and taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025. 84 p.

The qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of reference sources, appendices.

In the first chapter, the theoretical foundations of the organization of accounting and taxation of currency transactions are investigated. Scientific approaches to defining the economic essence of the concept of «currency transactions» are summarized and compared. The regulatory and legal regulation of accounting and taxation of currency transactions in Ukraine and abroad is analyzed. The differences between national and international practice in the organization of accounting for currency transactions are also characterized.

The second chapter analyses the state of the art and the main trends in the development of wholesale meat and meat products enterprises on the basis of up-to-date statistical data. The peculiarities of foreign economic activity in the industry, the procedure for conducting operations in foreign currency and their reflection in the accounting system are considered. In addition, the specifics of taxation of export-in operations and the mechanism of their reflection in the company's reports are characterized.

The third chapter analyzes the directions for improving the organization of accounting and taxation of currency transactions at enterprises of wholesale trade in meat and meat products. The use of currency risk hedging tools, in particular forward contracts, as well as the improvement of analytical accounting through the introduction of specialized sub-accounts are proposed. Particular attention is paid to recommendations for optimizing customs procedures in order to speed up the registration of foreign economic operations and reduce the risk of errors during customs clearance of goods.

The main content of the work is laid out on 55 pages. The work contains 16 tables, 8 figures, a list of reference sources from 54 names and 6 appendices.

The results of the developments can be applied in the practical activities of the enterprise.

Key words: currency, currency transactions, foreign economic activity, regulatory framework, accounting and taxation of currency transactions, exchange rate differences, currency risks, hedging, customs clearance.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ЗУ – закон України

НБУ – Національний банк України

МФУ – Міністерство фінансів України

НП(с)БО – національні положення стандартів бухгалтерського обліку

ПДВ – податок на додану вартість

ЄС – Європейський Союз

М(с)БО – міжнародні стандарти бухгалтерського обліку

МСФЗ - міжнародні стандарти фінансової звітності

ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку

ООН – Організація Об'єднаних Націй

рф – російська федерація

США – Сполучені Штати Америки

ЗЕД – зовнішньоекономічна діяльність

АТ – акціонерне товариство

ПУМБ – перший український міжнародний банк

ВМД – вантажно-митна декларація

МКУ – митний кодекс України

ПКУ – податковий кодекс України

ДПС – державна податкова служба

ППР – податкове повідомлення-рішення

ЕЦП – електронний цифровий підпис

УКТЗЕД – української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності

FATF – Financial Action Task Force on Money Laundering (міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей)

IAS – International Accounting Standards (міжнародні стандарти бухгалтерського обліку)

BAS – Business Automation Software (системи автоматизації бізнесу)

SWIFT – Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication
(товариство всесвітніх міжбанківських фінансових телекомунікацій)

CMR – Convention relative au contrat de transport international de Marchandise
par Route (конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення
вантажів)

NCTS – New Computerized Transit System (нова комп'ютеризована транзитна
система)

ЗМІСТ

ВСТУП	12
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ	18
1.1. Оцінка наукового надбання з питань організації обліку та оподаткування валютних операцій	18
1.2. Нормативно-правове забезпечення організації обліку і оподаткування валютних операцій у національній та міжнародній нормативній базі	22
1.3. Особливості організації обліку і оподаткування валютних операцій: вітчизняний та зарубіжний досвід	24
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ М'ЯСОМ І М'ЯСНИМИ ПРОДУКТАМИ	29
2.1. Сучасні тенденції розвитку валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами	29
2.2. Організація обліку валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами	38
2.3. Оподаткування валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами	48
Висновки до розділу 2	54
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ М'ЯСОМ І М'ЯСНИМИ ПРОДУКТАМИ	56

3.1. Удосконалення організації обліку валютних операцій на підприємстві	56
3.2. Впровадження інструментів для хеджування валютних ризиків	58
3.3. Оптимізація процесів митного оформлення імпортно-експортних операцій	61
Висновки до розділу 3	63
ВИСНОВКИ	65
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	67
ДОДАТКИ	74

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні країни активно здійснюють зовнішню торгівлю, виходячи за межі власних митних кордонів. Міжнародні економічні зв'язки постійно розширюються, що зумовлює зростання обсягів експорту та імпорту товарів, робіт і послуг. Завдяки розвитку світової торгівлі держави отримали можливість ефективно використовувати свій економічний потенціал, залучати необхідні ресурси з-за кордону та збувати надлишкову продукцію на зовнішніх ринках. У таких умовах валютні операції стають невід'ємною частиною господарської діяльності підприємств, які беруть участь у міжнародних розрахунках.

Існування великої кількості національних валют та різноманітність умов зовнішньоторговельних контрактів формують потребу у правильній організації розрахунків між постачальниками й покупцями. Оскільки міжнародні операції здебільшого здійснюються у валюті, визначеній контрактом, підприємства регулярно проводять операції з купівлі-продажу іноземної валюти для виконання своїх зобов'язань. Це, у свою чергу, потребує коректного бухгалтерського відображення, контролю за курсовими різницями та дотримання вимог податкового й валютного законодавства.

Таким чином, тема обліку та оподаткування валютних операцій є надзвичайно важливою як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Її дослідження спрямоване на вдосконалення підходів до відображення розрахунків у іноземній валюті, забезпечення прозорості фінансової інформації, зниження валютних ризиків та підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Дослідження у сфері обліку та оподаткування валютних операцій здійснювалось великою кількістю науковців як іноземних так і вітчизняних, серед яких можна назвати: Талах Т. А., Скорнякова Ю. Б., Косарева О. С., Шепель Т. П., Баран А. О., Прохар Н. В., Гасій О. В., Романькова О. М., Урайчик К. С., Болдовська К. П., Ткаль Я. С., Гузь М. М., Овчаренко А. С.,

Антонюк О. Р., Дерманська М. О., Khalid Saeed, Titilola Falaiye, Ezinwa Nwankwo тощо.

Вивчення наукової та спеціальної літератури з теми обліку та оподаткування валютних операцій дало змогу узагальнити підходи дослідників до визначення економічної сутності понять «валютні операції», а також з'ясувати особливості організації бухгалтерського обліку й податкового супроводу зовнішньоекономічних розрахунків. Аналіз опрацьованих джерел дозволив окреслити методичні підходи до відображення операцій з купівлі-продажу іноземної валюти, порядок формування курсових різниць, структуру нормативного забезпечення та систему показників, що характеризують стан та ефективність валютних розрахунків на підприємствах, зокрема в галузі оптової торгівлі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота магістра виконана відповідно до тематики науково-дослідної роботи Луцького національного технічного університету за темою «Розвиток обліково-аналітичного забезпечення формування та контролю звітних показників суб'єктів господарювання» (№ д/р: 0123U100955) на 2023-2025 роки.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є узагальнення теоретичної та практичної інформації щодо обліку та оподаткування валютних операцій на підприємствах, що працюють у галузі оптової торгівлі м'ясом та м'ясними продуктами. Для досягнення мети були поставлені та вирішені наступні завдання:

- вивчити наукове надбання з питань економічної сутності поняття «валютні операції»;
- дослідити нормативно-правове забезпечення обліку та оподаткування валютних операцій;
- визначити особливості організації обліку і оподаткування валютних операцій у порівнянні вітчизняного та зарубіжного досвіду;

- проаналізувати сучасні тенденції здійснення валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами на основі статистичних даних;
- дослідити порядок організації бухгалтерського обліку валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами;
- оцінити особливості оподаткування валютних операцій у підприємствах досліджуваної галузі;
- розглянути напрями удосконалення організації обліку валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами;
- запропонувати шляхи удосконалення механізмів хеджування валютних ризиків та оптимізації митного оформлення імпортно-експортних операцій.

Об'єктом дослідження є система організації обліку і оподаткування валютних операцій на підприємствах, що здійснюють оптову торгівлю м'ясом і м'ясними продуктами. Дослідження здійснено на прикладі ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні підходи до організації обліку й оподаткування валютних операцій, а також механізми їх удосконалення на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами.

Методи дослідження. У основу кваліфікаційної роботи магістра застосовано загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та нормативно-правовий аналіз, що дозволяють комплексно вивчити організацію обліку й оподаткування валютних операцій та розробити пропозиції щодо їх удосконалення.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань обліку та оподаткування валютних операцій, нормативно-правові акти, статистичні дані досліджуваного виду економічної діяльності, архівні дані підприємства оптової торгівлі м'ясом та м'ясними продуктами, а також результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленому вивченні теоретичних і методичних засад організації обліку та оподаткування валютних операцій, а також у розробці пропозицій щодо їх удосконалення для підприємств оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами. Основні результати, що характеризують наукову новизну й особистий внесок автора, полягають у наступному:

набули подальшого розвитку:

- методичні підходи до організації обліку валютних операцій із урахуванням особливостей зовнішньоекономічних контрактів та коливань валютних курсів;
- методика визначення курсових різниць та їх впливу на фінансові результати підприємства;
- організаційні заходи щодо впровадження механізмів хеджування валютних ризиків та оптимізації процесів митного оформлення імпортно-експортних операцій.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування запропонованих методичних підходів та рекомендацій щодо обліку та оподаткування валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами. Результати дослідження можуть підвищити ефективність фінансового управління, точність обліку та знизити валютні й податкові ризики. Практична цінність підтверджена впровадженням рекомендацій у діяльності ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС».

Особистий внесок. Кваліфікаційна робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Під час виконання кваліфікаційної роботи магістра було використано інструменти штучного інтелекту для редагування та форматування тексту (Chatgpt) та генерації контенту (фото, аудіо, відео, код, тощо) (Chatgpt) виключно як допоміжний засіб для пошуку ідей, уточнення формулювань та опрацювання літератури. Усі твердження, висновки та результати дослідження належать

автору та ґрунтуються на власному аналізі, а отримані результати від генеративного ШІ були перевірені на достовірність та відповідність академічній доброчесності.

Апробація результатів дослідження. Основні аспекти та висновки проведені у кваліфікаційній роботі магістра були обговорені на XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством» (24 травня 2025 р.).

Публікації. Результати магістерського дослідження викладено у 2 наукових працях: 1 стаття – у науковому збірнику «Студентський науковий вісник» та 1 тези – у збірнику матеріалів міжнародної науково-практичних конференції.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання та додатків. Основний зміст роботи викладено на 55 сторінках. Робота містить 16 таблиць, 8 рисунків, перелік джерел посилання із 54 найменувань та 6 додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, сформульовано наукову новизну отриманих результатів дослідження.

У першому розділі «Теоретичні аспекти організації обліку і оподаткування валютних операцій на підприємстві» розглянуто наукові погляди на економічну сутність поняття «валютні операції» та проведено їх порівняльний аналіз. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення організації обліку і оподаткування валютних операцій в Україні та закордоном. Окремо розглянуто особливості організації обліку та податкового супроводу валютних операцій на національному та міжнародному рівнях.

У другому розділі «Організація обліку і оподаткування валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами» проаналізовано основні тенденції розвитку галузі на основі статистичних даних за останні роки. Досліджено механізм здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємств, порядок роботи з іноземною валютою та її відображення

в бухгалтерському обліку. Окремо розглянуто особливості оподаткування експортно-імпортних операцій та порядок їх включення у звітність підприємства.

У третьому розділі «Удосконалення організації обліку і оподаткування валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом та м'ясними продуктами» розглянуто основні шляхи вдосконалення організації обліку та оподаткування валютних операцій. Запропоновано впровадження методів хеджування валютних ризиків, зокрема через форвардні контракти, а також використання спеціальних субрахунків для поліпшення аналітичного обліку. Окремо запропоновано шляхи оптимізації митних процесів з метою прискорення оформлення імпортно-експортних операцій та мінімізації помилок при розмитненні товарів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Оцінка наукового надбання з питань організації обліку та оподаткування валютних операцій

Сучасний бізнес не стоїть на місці, власники завжди у пошуку нових шляхів для підвищення ефективності своєї діяльності. Одним із таких рішень є вихід на міжнародний ринок, що відкриває нові можливості – як для розширення ринку збуту продукції, так і для налагодження співпраці з іноземними постачальником якісної сировини. Активна зовнішньоекономічна діяльність тісно пов'язана з проведенням валютних операцій, адже розрахунок проводиться у іноземній валюті.

Тому дослідження теми обліку та оподаткування валютних операцій стає більш популярним серед вчених, зокрема в частині удосконалення нормативного регулювання, застосування міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), гармонізації податкового обліку з бухгалтерським тощо.

Єдиного тлумачення валютних операцій немає, адже кожний науковець трактує такі господарські операції по своєму у наукових працях. У таблиці 1.1 наведено приклад трактування валютних операцій з джерел інформації.

Таблиця 1.1. – Наукові підходи до економічної сутності поняття «валютні операції»

Автор	Визначення сутності
1	2
Закон України «Про валюту і валютні операції»	«Валютні операції – операція, пов'язана з переходом права власності на валютні цінності та (або) права вимоги і пов'язаних з цим зобов'язань, предметом яких є валютні цінності, між резидентами, нерезидентами, а також резидентами і нерезидентами, крім операцій, що здійснюються між резидентами, якщо такими валютними цінностями є національна валюта» [1]

Продовження таблиці 1.1

1	2
В. В. Зянько – «Міжнародні розрахунки і валютні операції» (навч. посібник, 2021).	«Валютні операції — комплекс фінансово-розрахункових дій (операцій) на валютному ринку: купівля-продаж валюти, операції з валютними рахунками, кредити/депозити в іноземній валюті, платежі і перекази» [2]
Воронової Л.К.	«Валютні операції – це складний правовий механізм, який представляє собою вольові правомірні дії фізичних і юридичних осіб, що спрямовуються на досягнення правового наслідку, на встановлення, зміну або припинення прав і обов’язків суб’єктів при здійсненні операцій з валютою» [3]
Лучковська С.І.	«Валютні операції є врегульованими нормами національного та міжнародного права діями та (або) правочинами, які здійснюють суб’єкти валютних відносин, істотна риса яких – рух валютних цінностей, що представлені переходом прав власності та інших прав на них, а також використання як засобів платежу різних іноземних валют, цінних паперів, платіжних документів, що номіновані в іноземних валютах та (або) транскордонного переміщення валютних цінностей» [4]
Коцовська Р.Р., Павлишин О.П., Хміль Л.М.	«Валютні операції – встановлена валютним законодавством сукупність дій резидентів та нерезидентів, що проводяться з валютою та валютними цінностями у формі угод, характерна ознака яких – рух валюти та цінностей у вигляді переходу права власності та них або їх фізичне переміщення» [5]
Завальної Ж.В. та Старинського М.В.	«Валютні операції визначаються як конкретні дії, в яких проявляються валютні правовідносини» [6]
Новікової К.І. та Новікової Л.Ф.	«Валютними операціями називають операції, пов’язані з переходом права власності на валютні цінності» [7]
Пруський О.	«Валютні операції – це економічні відносини, у які вступають учасники валютного ринку з використанням національної валюти, валютних цінностей, внутрішніх цінних паперів, виконують всі функції грошей: міри вартості, засобу платежу, засобу накопичення, засобу обігу» [8]

Джерело: сформовано на основі [1-8].

У додатку А наведено аналіз наукових підходів до економічної сутності поняття до визначення поняття «валютні операції». Такий підхід дозволив узагальнити наявні трактування, виокремити спільні та відмінні риси у підходах різних авторів, визначити ступінь повноти розкриття економічної та правової природи валютних операцій.

Вивчення теоретичних і практичних аспектів організації обліку та оподаткування валютних операцій показує, що ця тематика є об'єктом постійної уваги науковців та практиків. Дослідники розглядають питання еволюції валютної системи, особливостей обліку імпортно–експортних операцій, методики визначення курсових різниць, а також впливу змін у валютному законодавстві на бухгалтерський і податковий облік.

Для узагальнення наукових підходів і систематизації основних положень було здійснено аналіз публікацій, присвячених організації обліку та оподаткування валютних операцій, результати якого наведено у додатку Б.

У додатку Б проаналізовано незначну частину вітчизняних публікацій, присвячених проблематиці організації обліку та оподаткування валютних операцій. Проведений аналіз свідчить про широкий спектр підходів українських науковців до вирішення питань обліку імпортно-експортних операцій, визначення курсових різниць та удосконалення податкового регулювання.

З метою формування повного уявлення про досліджувану проблему доцільно розглянути погляди зарубіжних авторів, які висвітлюють організацію обліку валютних операцій у контексті міжнародних стандартів фінансової звітності.

У статті Khalid Saeed «Taxation of Fiat Money Using Dynamic Control» досліджуються підходи до оподаткування традиційних валют (fiat) із застосуванням механізмів динамічного контролю, особливо в умовах коливання валютних курсів [16]. Це дослідження дозволило зрозуміти методи адаптації податкової системи до нестабільності фінансових ринків. У подальшому, Titilola Falaiye та Ezinwa Nwankwo у статті «Accounting for Digital Currencies: A Review of Challenges and Standardization Efforts» аналізують виникнення та інтеграцію цифрових валют у глобальну економіку, звертаючи особливу увагу на проблеми бухгалтерського обліку та регулювання, що виникають у цьому процесі [17]. Таким чином, обидва дослідження висвітлюють специфіку оподаткування та обліку нових фінансових інструментів у сучасних економічних умовах.

Продовжуючи тему впливу валютних коливань на фінансову звітність, Emuebie Emeke, Ogundeyi Adebayo, Fakuade Olufunmilayo та Tunji Shiyabola у статті «IAS 21 - The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates: Matters Arising» досліджують особливості застосування міжнародного стандарту IAS 21 («Вплив змін валютних курсів») [18]. Автори акцентують увагу на визнанні курсових різниць та їхньому впливі на фінансову звітність і податкові наслідки, що створює важливе підґрунтя для практичного застосування стандартів у різних економічних умовах.

Натомість у дослідженні Tax Department in Egypt: «The Impact of Foreign Currency on Financial Statements» розглядаються випадки складання фінансової звітності повністю в іноземній валюті [19]. Особлива увага приділяється мотивам таких рішень, зокрема залученню зовнішнього фінансування, та їхньому впливу на облік і податкову звітність. Узагальнюючи, ці дослідження демонструють різні підходи до управління валютними ризиками та оподаткування в умовах глобалізованої економіки.

Беручи до уваги аналіз публікацій, зазначених вище, можна стверджувати, що тема організації обліку та оподаткування валютних операцій є актуальною у сучасних умовах. Постійні економічні зміни у світі, зокрема впровадження криптовалют, посилення регуляторного контролю над міжнародними трансакціями, зміна підходів до визначення функціональної валюти обумовлюють потребу у постійному вдосконаленні облікових підходів. В Україні також відбуваються зміни у системі валютного регулювання, що значною мірою зумовлено умовами воєнного стану, який був введений через збройну агресію РФ. Обмеження валютних операцій, зміни у валютному законодавстві, курсові коливання – усе це потребує комплексного дослідження. Таким чином, питання обліку та оподаткування валютних операцій залишається відкритою для подальших досліджень як на рівні держави так і на міжнародній арені.

1.2. Нормативно-правове забезпечення організації обліку і оподаткування валютних операцій у національній та міжнародній нормативній базі

Нормативно-правове забезпечення обліку та оподаткування валютних операцій є важливим елементом у фінансово-господарській діяльності підприємств, які здійснює експортно-імпортні операції, як на національному, так і на міжнародному рівнях. Правильне розуміння та чітке дотримання норм чинного законодавства забезпечує прозорість облікових процесів, зниження податкових ризиків, а також запобігає виникненню подвійного оподаткування. Коректне застосування нормативних актів дозволяє підприємствам вільно функціонувати у зовнішньоекономічній діяльності та забезпечувати достовірність фінансової звітності.

Аналіз нормативно-правової бази, яка регулює облік та оподаткування валютних операцій на національному рівні, діють та поширюють свою дію на митній території України представлений у додатку В.

Аналіз нормативно-правових актів у регулювання обліку та оподаткуванні валютних операцій, показав, що кожен з даних документів охоплює окрему сферу впливу, а саме: бухгалтерський та податковий облік, валютне регулювання, митні права тощо. Разом вони формують цілісну нормативну базу, яка забезпечує контроль та облік валютних операцій в Україні.

Досліджено міжнародну нормативну базу, яка регулює облік та оподаткування валютних операцій у понад 140 країнах світу, зокрема країнах ЄС, Канаді, Австралії, Туреччині, Південній Кореї тощо (таблиці 1.2).

Проведено порівняння національної та міжнародної нормативної бази у сфері регулювання обліку та оподаткування валютними операціями за критеріями, з метою визначення, яка з даних форм простіша у дотриманні та виконанні (таблиця 1.3).

Таблиця 1.2. – Нормативне забезпечення організації обліку і оподаткування валютних операцій на міжнародному рівні

Назва нормативного акту	Короткий зміст положень, що регламентують нормативний акт
1	2
М(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»	Визначає правила обліку курсових різниць та перерахунку валютної звітності
М(с)БО 9 «Фінансові інструменти»	Визначає облік деривативів, валютних контрактів, хеджування валютних ризиків тощо
Угоди про уникнення подвійного оподаткування	Регламентують оподаткування доходів у валюті між резидентами різних країн
ОЕСР Керівництво з трансфертного ціноутворення	Визначають правила валютного обліку між пов'язаними особами різних країн
Базельські стандарти (Basel III)	Регламентують управління валютним ризиком у банках та фінансових установах
Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності	Регламентує нагляд за здійсненням великих валютних операцій.

Джерело: сформовано на основі [31-37].

Таблиця 1.3. – Порівняльна таблиця національної та міжнародної нормативної бази

Критерії	Національна база	Міжнародна база
Повнота регулювання	+	+
Системність і узгодженість	-	+
Якість правового регулювання	+	+
Актуальність	-	+
Ефективність правозастосування	+	+
Прозорість і доступність	-	+
Гнучкість та адаптивність	-	+

Джерело: сформовано автором.

Провівши аналіз по основним критеріям, можемо зробити висновок, що міжнародна нормативно-правова база є більш уніфікованою, адже вона націлена на врегулювання валютних операцій у багатьох країнах світу. Вона відзначається вищим рівнем гнучкості та здатності адаптуватися до змін, що відбуваються у світовій економіці. У свою чергу національна база є більш деталізованою, адже направлена на врегулювання валютних операцій у межах внутрішнього ринку держави.

1.3. Особливості організації обліку і оподаткування валютних операцій: вітчизняний та зарубіжний досвід

На території України підприємства, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність для відображення експортно-імпортних операцій керуються НП(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Він визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземних валютах та показниках фінансової звітності.

Одним з принципів введення бухгалтерського обліку є принцип єдиного грошового вимірника. Відповідно до даного принципу валюта обліковується у двох грошових вимірниках у гривні по курсу НБУ на дату здійснення господарської операції та іноземній валюті.

Для здійснення розрахунків з нерезидентами у банку відкриваються поточні іноземні рахунки на кожний вид валюти з яким працює підприємство. У бухгалтерському обліку такі операції відображаються на рахунку 31 «Рахунки в банках» із використанням синтетичного рахунку 312 «Рахунки в іноземній валюті».

При здійсненні операцій з купівлі-продажу іноземної валюти розрахунок здійснюється по комерційному курсу банку. Так як комерційний курс відрізняється від курсу НБУ на дату здійснення господарської операції у бухгалтерському обліку виникають валютна різниця, яка може бути як позитивною так і негативною.

На дату балансу здійснюється переоцінка валюти по монетарних статтях, виникає курсова різниця, вона також може бути як позитивною та і негативною для підприємства.

На рисунку 1.1 схематично відображено здійснення розрахунку валютних та курсових різниць.

Щоб вірно розрахувати курсову різницю, потрібно мати чітке розуміння, які господарські операції вважаються монетарними, а які належать до немонетарних.

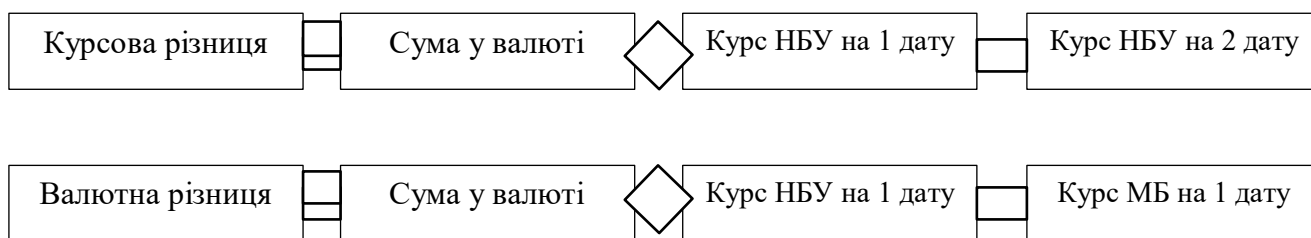

Рисунок 1.1 Методика розрахунку валютних та курсових різниць

Джерело: сформовано автором.

У таблиці 1.4. наведено приклади монетарних та немонетарних статей при експортно-імпортних операціях.

Таблиця 1.4. – Порядок розрахунку курсових різниць

Перша подія за ЗЕД-договором	Вид заборгованості	Чи розраховується курсова різниця
При експорті товарів, робіт, послуг		
100% передоплата від покупця	Немонетарна стаття	Не розраховуємо
Відвантаження товарів, робіт, послуг	Монетарна стаття	Розраховуємо
Часткова передоплата від покупця	У частині отриманої передоплати визнаємо немонетарною статтею, неоплачена частина – монетарна стаття	Розраховуємо у розмірі неоплаченої частини
При імпорті товарів, робіт, послуг		
100% передоплата постачальнику	Немонетарна стаття	Не розраховуємо
Надходження товарів, робіт, послуг	Монетарна стаття	Розраховуємо
Часткова передоплата постачальнику	У частині оплаченої передоплати визнаємо немонетарною статтею, неоплачена частина – монетарна стаття	Розраховуємо у розмірі неоплаченої частини

Джерело: сформовано автором.

Для відображення позитивних та негативних різниць використовують рахунки 7 та 9 класів з відповідними субрахунками, а саме: позитивні курсові різниці на рахунки 714 «Дохід від операційної курсової різниці» або 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці», а негативні курсові різниці на рахунки 945 «Втрати від операційної курсової різниці» або 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць». Для відображення валютних різниць застосовуються

дохідний рахунок 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти» або витратний рахунок 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти».

При здійсненні валютних операцій важливою складовою є валютні обмеження. Одним з таких обмежень є, що впродовж 365 календарних днів мають завершуватися розрахунки у валюті за ЗЕД-контрактом. Це проміжок часу між датою оформлення митної декларації та датою здійснення платежу, тобто між постачанням та остаточним розрахунком за товари, роботи, послуги. Валютний контроль діє й на попередню оплату, тобто проміжок часу між авансом та отриманням товару, роботи, послуги. Однак після впровадження в Україні воєнного стану кількість днів зменшили до 180. У разі не закриття валютних операцій у визначений термін нараховується пеня за кожен день протермінування. Її розмір становить 0,3% від суми недоотриманих коштів за кожен день затримки.

Однак є операції, що не підлягають валютному контролю, це операції грошовий еквівалент у гривнях яких не перевищує 400 тис. грн.

У додатку Д наведено облік та оподаткування валютних операцій у деяких зарубіжних країнах.

Проведено порівняльний аналіз обліку та оподаткування валютних операцій між Україною та США, Канадою, Великою Британією та Німеччиною (таблиця 1.5).

Таблиця 1.5. – Порівняння обліку та оподаткування валютних операцій у національному та міжнародному рівнях

Категорія Країна	Функціональна валюта	Курс перерахунку	Облік курсових різниць	Оподаткування прибутку
1	2	3	4	5
Україна	Гривня (UAH)	Курс НБУ	Відображаються в доходах/витратах	Включається до оподаткованого доходу
США	USD або інша (для КБП)	Поточний курс або найточніший курс доходу	Враховуються в звітності (прибуток/збиток)	Включається до оподаткованого доходу
Канада	Канадський долар (CAD), інша за вибором	Курс на дату операції або середній курс	Враховуються, але дрібні не декларуються (<200 CAD)	Залежить від суми і характеру

Продовження таблиці 1.5

1	2	3	4	5
Велика Британія	Фунт стерлінгу (GBP)	Поточний курс (дата операції / балансова дата)	Відображаються в звіті, оподатковуються	За загальними правилами прибуткового податку
Німеччина	Євро (EUR)	Курс на дату операції	Лише реалізовані враховуються	До 25% (Abgeltungsteuer)

Джерело: сформовано автором.

Проведене дослідження свідчить, що облік та оподаткування валютних операцій мають як спільні риси, так і національні особливості. У більшості країн, включно з Україною, діє принцип обов'язкової переоцінки монетарних статей та відображення курсових різниць у фінансовій звітності. Водночас є й винятки: наприклад, у Німеччині не допускається визнання нереалізованих курсових прибутків.

Важливо відмітити, що в країнах із розвинутою економікою (США, Канада, Велика Британія) існують чіткі та гнучкі механізми вибору функціональної валюти, що дозволяє адаптувати податкову звітність до специфіки зовнішньоекономічної діяльності. В Україні ж податковий підхід до курсових різниць прив'язаний до офіційного курсу НБУ, а можливості для вибору функціональної валюти відсутні.

Таким чином, міжнародний досвід може бути корисним для вдосконалення українського законодавства, зокрема в частині податкового обліку курсових різниць, гнучкості у виборі облікової валюти та підтримки зовнішньоекономічної діяльності.

Висновки до розділу 1

1. Тема обліку та оподаткування валютних операцій є предметом активного наукового обговорення у сучасному світі. Свою увагу вчені переважно зосереджують на вдосконаленні нормативного регулювання, впровадженні

МСФЗ та гармонізації бухгалтерського й податкового обліку. Значний внесок у дослідження цієї проблематики зробили вітчизняні науковці, зокрема можемо назвати таких як: Талах Т. А., Мельник Н.Г., Скорняков Ю.Б., Косарев О.С., Шепель Т.П., Баран А.О., Прохар Н.В., Гасій О.В., Болдовська К.П., Ткаль Я.С., Гузь М.М. тощо. У міжнародній практиці ця тема також широко висвітлюється в наукових публікаціях, серед яких можна відзначити «Taxation of Fiat Money Using Dynamic Control», «IAS 21 - The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates: Matters Arising», «The Impact of Foreign Currency on Financial Statements» та інші. Таким чином, термін «валютні операції» визначає комплекс правових, фінансових та економічних дій, спрямованих на здійснення операцій з валютою та валютними цінностями, що передбачають перехід прав власності, рух валютних ресурсів, проведення розрахунків чи зміну стану валютних активів суб'єктів господарювання.

2. Проведений порівняльний аналіз міжнародної та національної нормативної бази свідчить, що міжнародні стандарти вирізняються більшою уніфікованістю, гнучкістю та адаптивністю до змін у світовій економіці. Водночас національні підходи є більш деталізовані й орієнтовані на регулювання валютних операцій у межах конкретної юрисдикції.

3. Облік і оподаткування валютних операцій на національному та міжнародному рівнях мають відмінності, що підтверджують результати порівняльного аналізу. У країнах з розвинутою економікою використовуються більш гнучкі та ефективні способи вибору функціональної валюти, які допомагають підприємствам налаштувати податковий облік відповідно до особливостей зовнішньоекономічної діяльності. В Україні податковий облік курсових різниць опирається на офіційний курс НБУ, вибір функціональної валюти не передбачено чинним законодавством. Це суттєво знижує гнучкість обліку та його здатність відображати реальні економічні процеси.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ М'ЯСОМ І М'ЯСНИМИ ПРОДУКТАМИ

2.1. Сучасні тенденції розвитку валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами

Сучасні підприємства, основним видом господарської діяльності яких є оптова торгівля м'ясом та м'ясними продуктами, значною мірою залежать від валютних операцій. До таких підприємств належить і ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС», на базі якого було досліджено специфіку обліку та оподаткування валютних операцій. Це пояснюється тим, що значна частина закупівель здійснюється за кордоном, а отже, потребує розрахунків в іноземній валюті. У результаті діяльність таких підприємств тісно пов'язана зі станом валютного ринку та діючими регуляторними умовами.

Одним із сучасних тенденцій розвитку валютних операцій стало прийняття 07 лютого 2019 року в Україні Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII «Про валюту і валютні операції» [1]. Цей закон став кроком до лібералізації валютного ринку: він спростив проведення розрахунків та зменшив адміністративні бар'єри для бізнесу. Це дозволило наблизити нормативну базу України у сфері обліку та оподаткування валютних операцій до стандартів ЄС.

Для підтримки стабільності валютного ринку НБУ активно застосовує валютні інтервенції. В умовах відкритості економіки та високої залежності від імпорту м'яса і м'ясних продуктів (особливо преміум-сегменту та сировини для переробки) стабільність обмінного курсу безпосередньо визначає собівартість продукції та прибутковість підприємств. Наприклад, зміцнення гривні здешевлює імпорт і зменшує витрати, тоді як девальвація, навпаки, підвищує собівартість продукції та ціни для кінцевого споживача.

Національний банк України активно впливає на валютний ринок шляхом інтервенцій. У 2019–2020 роках обсяги інтервенцій були відносно збалансованими, починаючи з 2022 року, у зв'язку з війною, регулятор був змушений значно збільшити продаж іноземної валюти для підтримки стабільності гривні.

Динаміку валютного курсу гривні можна умовно поділити на кілька етапів:

1. 2019–2021 рр. гривня відзначалася відносною стабільністю завдяки значним інтервенціям НБУ та сприятливій зовнішній кон'юнктурі;
2. 2022 р. початок повномасштабної війни НБУ запровадив фіксований курс 29,25 грн/доларів США, що дало змогу уникнути паніки на ринку;
3. Липень 2022 року курс було офіційно скориговано до 36,57 грн/доларів США, у зв'язку з інфляційним тиском і дефіцитом валютних надходжень;
4. 2023 року поступовий перехід до режиму керованої гнучкості курсу, що дало змогу збалансувати попит і пропозицію валюти;
5. 2024–2025 рр. валютні інтервенції НБУ зосереджені на згладжуванні різких коливань, а не на підтримці фіксованого курсу. Такий підхід дозволяє зберігати стабільність ринку й водночас формувати умови для відновлення економічного зростання.

Один з процесів, які вплинули на валютні операції стали девальваційні процеси в Україні, які утворились, зокрема, через інфляційний тиск, дефіцит платіжного балансу та зовнішньополітичних ризиків. На підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами це позначилось через підвищення собівартості імпортованої продукції.

Найбільший девальваційний тиск спостерігався у 2022 році. Попри офіційно зафіксований курс, на «тіньовому» ринку долар коштував дорожче, що призводило до зростання витрат на імпорт м'ясної продукції, подорожчання кредитів та падіння купівельної спроможності населення.

Станом на 2025 рік відбувся перехід до керованої гнучкості курсу, це дозволило зменшити штучні дисбаланси. Водночас підприємства потребують захисту від валютних ризиків. Для цього використовуються інструменти

хеджування: форвардні та своп-контракти, валютні депозити, прив'язка контрактів до євро чи долара, а також диверсифікація постачальників і фінансове планування.

На підприємства оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами при розрахунку у валюті спостерігаються валютні ризики. І в умовах коливань курсу підприємства застосовують фінансові інструменти для зниження ризиків. Банки пропонують бізнесу форвардні та своп-контракти, які дають можливість зафіксувати курс і зменшити вплив девальваційних очікувань. Окрім цього підприємства для зниження валютних ризиків можуть використовувати валютні депозити – формування резервів у доларах чи євро для здійснення регулярних розрахунків з іноземними постачальниками; прив'язка контрактів до євро чи долара – використовується у зовнішньоекономічних договорах, що мінімізує ризики від різкої девальвації гривні; фінансове планування і диверсифікація постачальників – розподіл закупівель між внутрішніми та зовнішніми ринками, щоб зменшити залежність від валютних коливань.

Окремою тенденцією є посилення ролі євро у зовнішньоекономічних відносинах. Уже сьогодні частина підприємств укладає договори саме в євро, що дозволяє знизити ризики при торгівлі з країнами ЄС. У 2025 році НБУ розглядає можливість визначення євро як базової валюти для контрактів замість долара США. Для України це стане інтеграцією у європейський економічний простір, до стандартів ЄС, у тому числі й у сфері валютної політики. Для підприємств оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами такий перехід матиме низку переваг одними з таких будуть усунення валютних ризиків у торгівлі з країнами ЄС; зниження витрат на валютні операції та конвертацію; можливість планування контрактів у стабільній валюті; зростання довіри іноземних інвесторів. Водночас існують і ризики: втрата незалежної монетарної політики (НБУ не зможе впливати на курс та інфляцію); потреба у високому рівні макроекономічної стабільності; значні інституційні та структурні реформи в економіці.

Таким чином, перехід до євро є довгостроковою стратегічною метою, яка може позитивно вплинути на фінансову стабільність підприємств оптової торгівлі м'ясом. Водночас у короткостроковій перспективі підприємства вже зараз використовують євро як інструмент хеджування та як основну розрахункову валюту у відносинах з європейськими контрагентами.

Український ринок м'яса залишається імпортозалежним, особливо у сегменті яловичини та свинини. При цьому підприємства змушені працювати в умовах постійного зростання валютних витрат та перебудови логістичних ланцюгів. Економісти відзначають, що з 2020-х років основною тенденцією стало домінування м'яса птиці у структурі виробництва, що певною мірою знижує валютні ризики для галузі, адже воно виробляється переважно в Україні.

Проаналізовано стан та перспективи розвитку ринку м'ясної продукції за кількістю діючих підприємств оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами протягом останніх шести років, серед яких також представлено ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШІНС» (рисунок 2.1.).

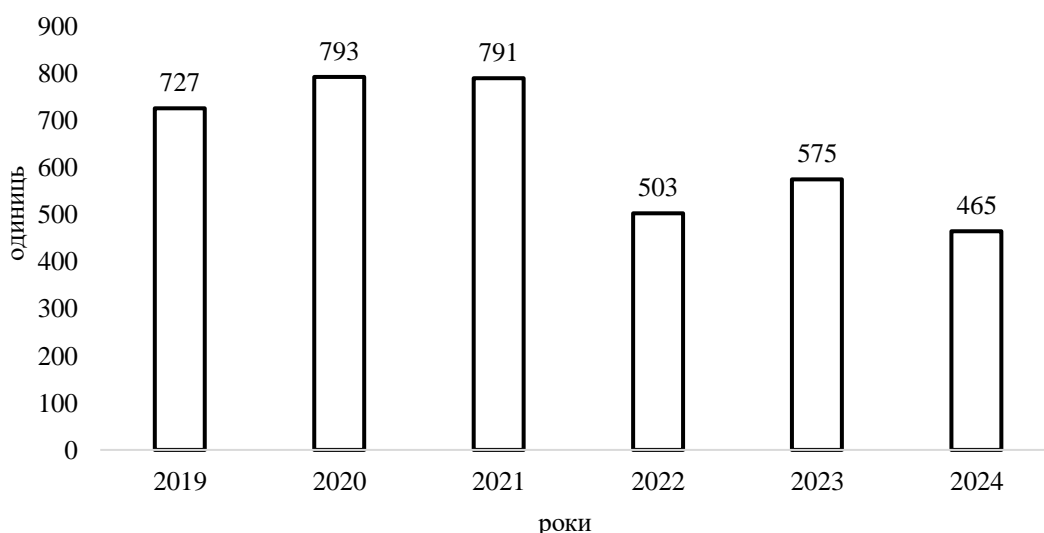

Рисунок 2.1 Кількість діючих підприємств оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами за 2019–2024 р., одиниць

Джерело: побудовано на основі даних [43].

Аналізуючи рисунок 2.1 зроблено висновок, що у 2019-2021 роках спостерігається зростання попиту на м'ясну продукцію, що підтверджується збільшенням кількості діючих підприємств у галузі. Починаючи з 2022 року, їх кількість різко скоротилась. Серед основних факторів такого спаду можна виокремити початок повномасштабного вторгнення в Україну. За рахунок воєнних дій було зруйновано значну кількість підприємств, а також відбулося суттєве підвищення цін через різкі коливання валютних курсів. У результаті бізнес почав зазнавати збитків замість отримання прибутків, що негативно впливає на стан економіки в Україні.

Розглянуто кількість підприємств у розрізі великих, середніх та малих підприємств. Такий підхід дав змогу визначити, які суб'єкти господарювання формують основну частку галузі та як змінювалася їх структура протягом останніх шести років (рисунок. 2.2.).

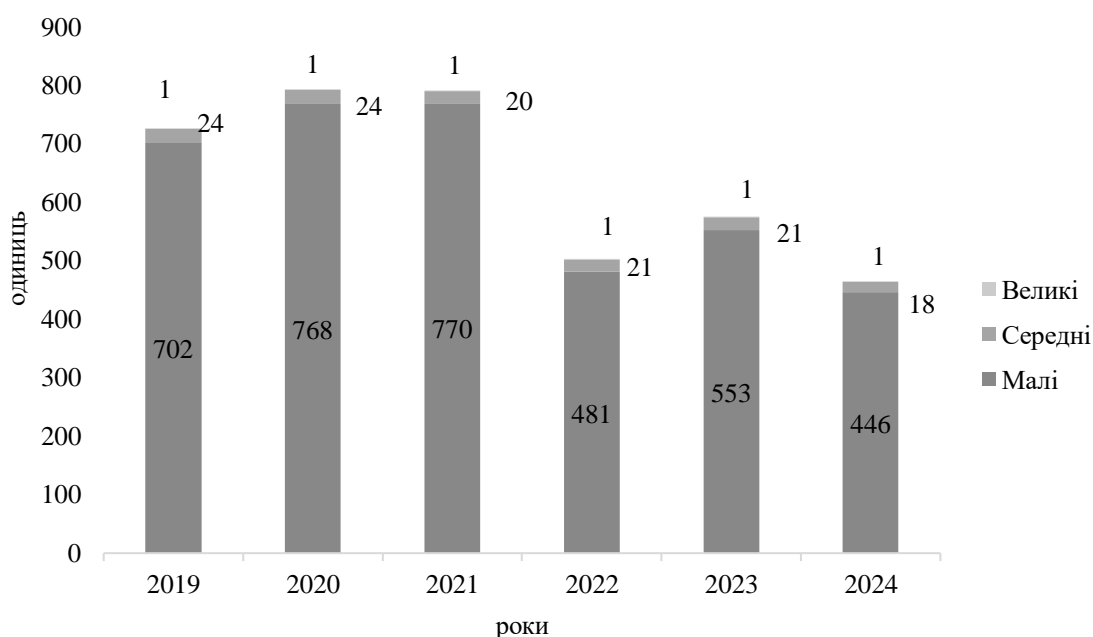

Рисунок 2.2 Кількість підприємств оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами за 2019–2024 р. в розрізі великих, середніх та малих підприємств, одиниць

Джерело: побудовано на основі даних [44].

Аналіз даних, представлених на рисунку 2.2, дозволяє зробити висновок, що переважна частка суб'єктів господарювання в галузі належить до малих підприємств, які формують 96,5% від їхнього сукупного числа. Сегмент середніх підприємств характеризується обмеженим масштабом, охоплюючи 3,3%. У той час як великі компанії становлять лише 0,2%, що підтверджує панівне становище малого підприємництва в секторі оптової реалізації м'яса та м'ясних продуктів. При цьому, ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» також класифікується як суб'єкт малого підприємництва.

Важливим аспектом аналізу є обсяг реалізованої продукції підприємствами, адже це дає змогу зрозуміти обсяги ринку, рівень попиту та ефективність діяльності суб'єктів господарювання (рисунок 2.3.).

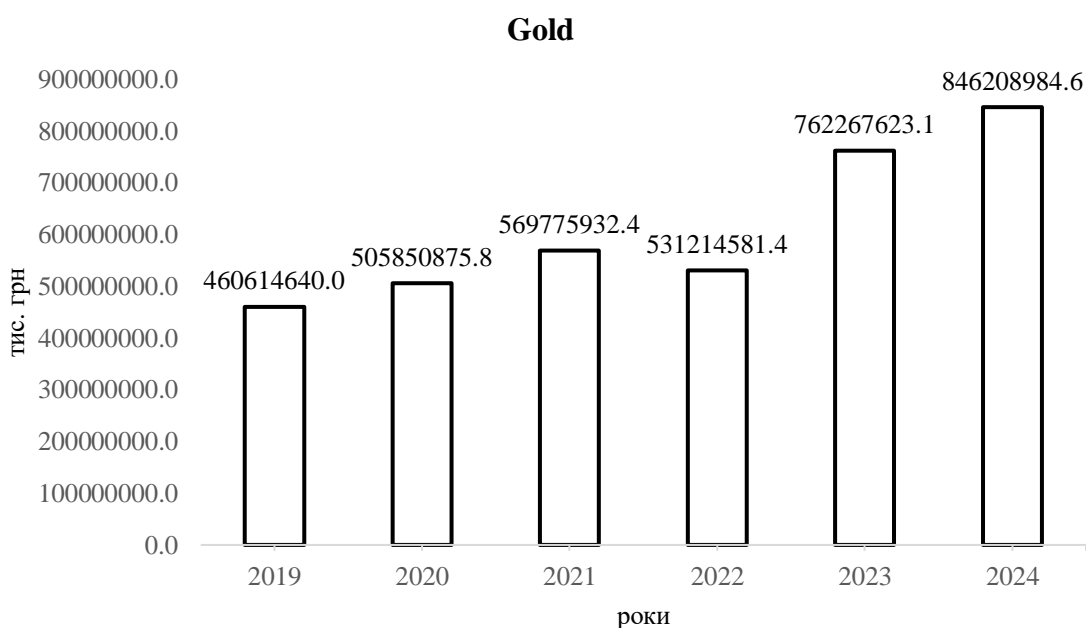

Рисунок 2.3 Обсяг реалізованого м'яса і м'ясних продуктів підприємствами за 2019–2024 рр., тис. грн

Джерело: побудовано на основі даних [45].

Враховуючи, що кількість підприємств скоротилась, обсяг реалізованої продукції протягом останніх років, навпаки, зріс. Це свідчить про зростання попиту на м'ясну продукцію та посилення концентрації ринку серед діючих суб'єктів господарювання. Така тенденція може бути зумовлена кількома

факторами: оптимізацією виробничих процесів, розвитком логістики та переходом частини підприємств у тіньовий сектор. Крім того, споживчий попит залишається стабільним, адже м'ясо й м'ясні продукти належать до товарів першої необхідності, що забезпечує стаке завантаження підприємств, які продовжують діяльність.

Щодо ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШІНС», то динаміка його розвитку має свої особливості. Стрімке зростання обсягів реалізації спостерігалось до 2020 року, однак у подальшому відбувся спад. Така зміна була спричинена впливом зовнішніх факторів, зокрема пандемією COVID-19 та початком повномасштабного вторгнення, що призвели до порушення логістичних ланцюгів, зниження платоспроможного попиту та загального ускладнення ведення бізнесу.

У 2024 році до України було імпортовано 49 724 491,4 кг м'яса та м'ясних продуктів. Найбільшу частину імпорту становило м'ясо птиці, а саме 44 903 339 кг – це 90,3% від загальної кількості. Частка імпорту яловичини та свинини є незначною і дорівнює відповідно 5,1% та 4,6%. Така структура пояснюється нижчою собівартістю виробництва та закупівлі м'яса птиці порівняно з іншими видами м'яса, що робить його доступнішим як для імпорту, так і для кінцевого споживача (рисунок 2.4.).

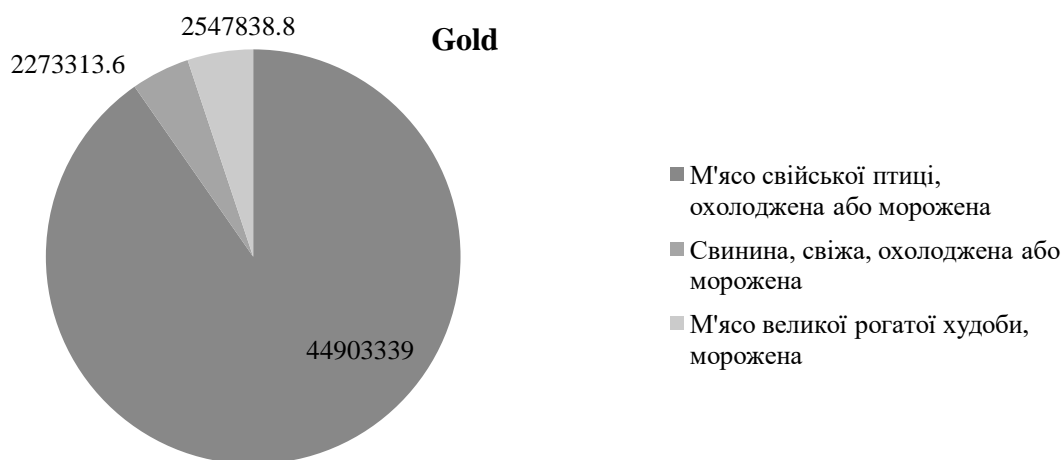

Рисунок 2.4 Обсяги імпорту м'яса та м'ясних продуктів, кг

Джерело: побудовано на основі даних [46].

На базі кожного виду м'яса та м'ясо продуктів визначено найбільших країн-експортерів по кожному виду.

М'ясо свійської птиці, охолоджена або морожена у 2024 році було імпортовано 44 903 339 кг на загальну вартість 28 430,3 тис. доларів США.

Серед найбільших експортерів м'яса птиці є Польща частка імпорту в Україну становить 65,4%, другий по величині є Угорщина з часткою – 24,9%, Саудівська Аравія, Чехія та Німеччина мають вже незначні частки, відповідно 3,2%, 1,6% та 1,5%, решта, а саме 3,4% становлять всі інші країни (рисунок 2.5.).

Друга по величині імпорту в Україні є м'ясо великої рогатої худоби, морожена у 2024 році його було імпортовано 2 547 838,8 кг на загальну вартість 13 710,6 тис. доларів США.

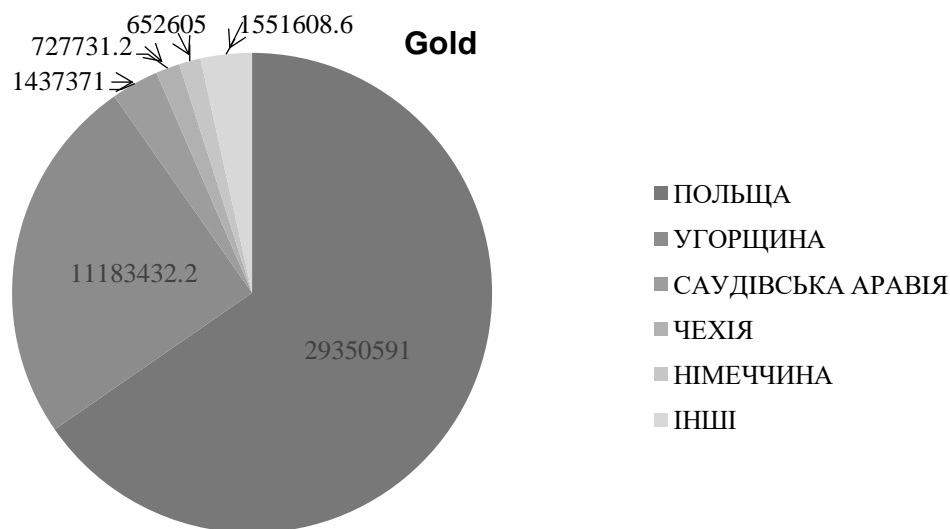

Рисунок 2.5 Найбільші експортери м'яса свійської птиці, кг

Джерело: побудовано на основі даних [47].

Найбільше яловичини до України імпортували з Литви, а саме 1 218 240 кг або 47,8%. Іншим великими експортерами яловичини є Німеччина та Ірландія відповідно 694 802 кг та 556 995,8 кг або 27,3% та 21,9%. Решту становлять інші країни Європи їхня частка становить 3% (рисунок 2.6.).

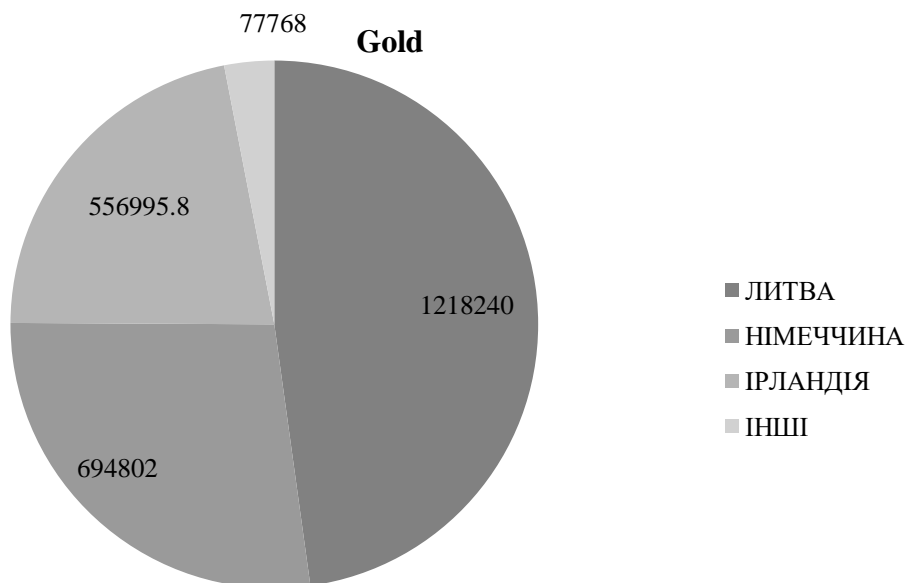

Рисунок 2.6 Найбільші експортери м'яса великої рогатої худоби, кг
Джерело: побудовано на основі даних [47].

Найменше імпортували в Україні свинину, свіжу, охолоджену або морожену. У 2024 році кількість імпорту становила 2 273 313,6 кг на загальну вартість 5 828,4 тис. доларів США.

Проте не враховуючи, що свинини було імпортовано найменше, найбільшими країнами експортерами були Канада та Данія, їхня частка становить 49,5% та 31,5% від загальної кількості імпорту. Також м'ясо свинини часто імпортували з Польщі, Нідерландів та Німеччини, відповідно 4,6%, 4,6% та 4,5%. Решта, а саме 5,3% становлять інші країни, частка яких окремо не є значною (рисунок 2.7.).

Проведений аналіз статистичних даних засвідчив, що Україна продовжує активно розвивати зовнішню торгівлю м'ясом та м'ясними продуктами, зосереджуючи імпортні поставки переважно з країн Європейського Союзу та Близького Сходу. Таким чином, валютні операції залишаються визначальним чинником у діяльності підприємств оптової торгівлі м'ясом та м'ясопродуктами.

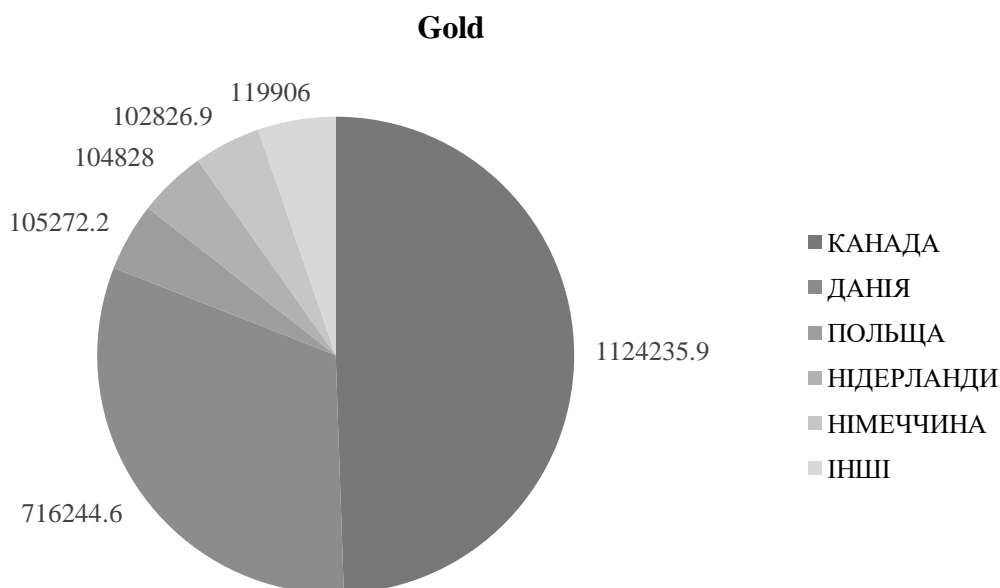

Рисунок 2.7 Найбільші експортери свинини, кг

Джерело: побудовано на основі даних [47].

Сучасні тенденції показують, що підприємствам потрібно поєднувати гнучке управління фінансами з активним використанням інструментів хеджування, аби мінімізувати негативний вплив валютних коливань та забезпечити стабільність у довгостроковій перспективі.

2.2. Організація обліку валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами

До підприємств, що належать до оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами, належить ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» (код ЄДРПОУ 43030507). Такі підприємства, здійснюючи свою господарську діяльність, проводять розрахунки з іноземними постачальниками, адже більшість поставок продукції йдуть закордону, переважно з Європи, що зумовлює використання іноземної валюти при розрахунках, переважно євро.

Для ефективного ведення обліку валютних операцій підприємство має належне кадрове, технічне та програмне забезпечення. Це дозволяє забезпечити точне відображення господарських операцій у іноземній валюті, контроль за своєчасністю платежів, а також автоматизацію формування бухгалтерських проводок і звітності.

У структурі бухгалтерії ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» виділено відповідальних фахівців:

1. головний бухгалтер, який організовує облік та контролює його достовірність;
2. бухгалтер з валютних операцій, який веде облік розрахунків у іноземній валюті, контролює строки платежів, здійснює перерахунок курсових різниць та оформлює відповідні документи.

Технічне та програмне забезпечення включає:

1. комп'ютери та засоби зв'язку для обробки інформації;
2. доступ до банківських систем для проведення валютних платежів;
3. спеціалізовані програми для бухгалтерського та податкового обліку (BAS Бухгалтерія та М.Е.Дос), які дозволяють автоматизувати облік валютних операцій, обробку первинних документів, формування проводок і звітності. Завдяки такій організації обліковий процес валютних операцій стає більш ефективним, точним та контрольованим.

Як було зазначено вище за здійснення зовнішньоекономічної господарської діяльності на ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС», відповідають головний бухгалтер та бухгалтер з валютних операцій. У таблиці 2.1 наведено обов'язки відповідальних осіб по ЗЕД-операціях.

Розподіл обов'язків між головним бухгалтером та бухгалтером з валютних операцій забезпечує чітке розділення функцій контролю та виконання. Головний бухгалтер відповідає за контроль, затвердження документів, аналіз і дотримання валютного законодавства, тоді як бухгалтер з валютних операцій виконує розрахунки, веде облік валютних рахунків та готує первинні документи.

Таблиця 2.1. – Розподіл обов'язків у бухгалтерії щодо ЗЕД-операцій

Обов'язки	Контроль	Головний бухгалтер	Бухгалтер з валютних операцій
Погодження зовнішньоекономічних контрактів	Контролює законність та фінансові умови	✓	
Погодження зовнішньоекономічних контрактів із фінансовими установами	Готує необхідний пакет документів для подачі до банку та контролює процес погодження		✓
Формування первинних документів (рахунки, накладні, договори)	Виконує підготовку документів для платежів		✓
Контроль правильності обліку ЗЕД-операцій у бухгалтерії	Перевіряє відповідність бухгалтерських записів	✓	
Погодження курсів валют для розрахунків	Визначає курс обліку і валютні різниці	✓	
Підготовка та затвердження платіжних доручень	Контроль здійснення платежів, підписує документи	✓	
Виконання розрахунків з постачальниками	Проводить платежі на підставі затверджених документів		✓
Операції купівлі/продажу валюти через банк	Виконує валютні операції відповідно до затверджених планів		✓
Ведення обліку валютних рахунків	Вносить дані в бухгалтерські реєстри		✓
Облік валютних різниць та коригування	Головний бухгалтер контролює, бухгалтер з валютних операцій готує дані	✓	✓
Інформаційна підтримка щодо термінів платежів та валютних курсів	Бухгалтер надає дані, головний бухгалтер приймає рішення	✓	✓
Контроль дотримання валютного законодавства	Перевірка лімітів, термінів, регламентів НБУ	✓	
Звітність перед керівництвом / аудиторами	Бухгалтер надає дані, головний бухгалтер формує звіт	✓	✓
Контроль правильності оформлення первинних документів	Головний бухгалтер перевіряє і затверджує документи	✓	
Виявлення помилок у розрахунках та документах	Спільний контроль, але остаточне рішення за головним бухгалтером	✓	✓
Аналіз ефективності ЗЕД-операцій та пропозиції щодо оптимізації	Головний бухгалтер аналізує, бухгалтер готує дані	✓	

Джерело: сформовано автором.

Такий розподіл мінімізує ризики помилок і шахрайства, забезпечує своєчасність і правильність проведення ЗЕД-операцій та підвищує ефективність бухгалтерського обліку.

ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» має затверджену облікову політику, яка регламентує ведення бухгалтерського обліку та забезпечує єдиний підхід до відображення господарських операцій. У частині, що стосується валютних операцій, документ визначає порядок обліку розрахунків у іноземній валюті, методи перерахунку курсових різниць, а також правила документального оформлення імпорتنих та експортних операцій. Облікова політика також передбачає аналітичний облік за контрагентами, валютами та договорами, що дозволяє контролювати фінансові потоки, забезпечувати достовірність інформації та дотримуватися вимог національних стандартів бухгалтерського обліку та законодавства щодо валютних операцій.

Для забезпечення ефективного контролю та обліку валютних операцій ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» організовує чіткий обліковий процес, який охоплює надходження, обробку, систематизацію та узагальнення первинних документів. Така організація дозволяє своєчасно отримувати достовірну інформацію про розрахунки з іноземними контрагентами, рух валютних коштів та курсові різниці, а також формує базу для складання фінансової, податкової та управлінської звітності. Детально етапи організації облікового процесу валютних операцій представлені у таблиці 2.2.

У додатку Е відображено типові бухгалтерські кореспонденції за експортно-імпортними операціями. Для обліку розрахунків з покупцями при експорті у бухгалтерському обліку застосовують такі рахунки: 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» та авансовий рахунок 6812 «Розрахунки за авансами одержаними в іноземній валюті». При імпортних операціях використовуються авансовий рахунок 3712 «Розрахунки за виданими авансами в іноземній валюті» та 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками».

Таблиця 2.2. – Етапи організації облікового процесу валютних операцій

Етап облікового процесу	Основні завдання	Відповідальні особи	Джерела інформації
Джерела інформації для бухгалтерії	Забезпечення бухгалтерії всією необхідною інформацією для обліку валютних операцій	Відділ ЗЕД та бухгалтерії	1. Договори та контракти з іноземними контрагентами 2. Первинні документи (інвойси, акти, накладні, специфікації) 3. Банківські документи (платіжні доручення, виписки тощо) 4. Внутрішні дані про стан поставок, терміни оплати, заборгованість
Обробка та систематизація інформації	Перевірка, реєстрація та облік валютних операцій	Бухгалтер з валютних операцій	1. Перевірка документів на відповідність договорам 2. Реєстрація в облікових регістрах 3. Перерахунок сум у національну валюту (курс НБУ) 4. Облік курсових різниць
Формування облікових даних та звітності	Систематизація даних для обліку та звітності	Головний бухгалтер, бухгалтер з валютних операцій	1. Бухгалтерські проводки та регістри 2. Аналітичні дані за контрагентами, договорами, валютами 3. Довідки про курсові різниці та рух валютних коштів 4. Податкова та статистична звітність 5. Управлінські звіти
Контроль та відповідальність	Забезпечення достовірності та своєчасності обліку та звітності	Головний бухгалтер, бухгалтер з валютних операцій	Контроль за: – коректністю первинних документів – відповідністю проводок обліковим регламентам – перерахунком валютних сум – своєчасним поданням звітності

Джерело: сформовано автором.

У додатку Ж відображено бухгалтерські проведення з купівлю та продажу іноземної валюти.

При пошуку потенційних постачальників менеджера із зовнішньоекономічної діяльності ретельно підбирають кандидатів, враховуючи їхню надійність, наявність міжнародних сертифікатів якості на продукцію, дотримання вимог зовнішньоекономічного контракту та здатність забезпечити стабільні поставки в узгоджені терміни. Після успішних переговорів укладається зовнішньоекономічний контракт, який прописує зобов'язання покупця та

постачальника. ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» має укладені такі контракти як: Контракт Р 10/10 від 10.10.2019 з нерезидентом Magnolia Plus Sp. z o.o. (Польща), Контракт Р 06/12 від 06.12.2019 нерезидентом Wipasz S.A. (Польща), Контракт Р 06/12 від 06.12.2019 нерезидентом Danpro A/S (Данія), Контракт F 25/09 від 25.09.2020 нерезидентом SUPERGEL 28 (Франція), Контракт Р 21/10 від 21.10.2020 нерезидентом MIR-KAR 2 Sp. z o.o. (Польща) тощо.

Невід'ємною частиною кожного з вище перерахованих контрактів є наявність підписаних специфікацій, адже у них зазначаються асортимент продукції, її кількість, ціна за одиницю, загальна сума, умови поставки та оплати тощо. Згідно специфікацій відбувається купівля валюти для оплати за товар або здійснення передоплати.

Перед першою купівлею валюти за новим контрактом усі документи попередньо подаються на погодження до обслуговуючого банку – у нашому випадку до АТ «ПУМБ» – з метою здійснення валютного контролю за нерезидентом. Починаючи з 24 лютого 2022 року це також здійснюється для недопущення співпраці з резидентами російської федерації та республіки білорусь.

У таблиці 2.3 подано послідовність операцій з купівлі іноземної валюти та здійснення розрахунків із нерезидентом. Дані наведено на основі архівних документів підприємства та використано з метою ілюстрації порядку оформлення та відображення валютних операцій.

Розглянуто бухгалтерські проведення, які здійснює ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» у програмі BAS (Бухгалтерія) щодо описаних у таблиці 2.3 банківських операцій (таблиця 2.4).

Отримавши авансову оплату нерезидент відвантажив ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» заморожену свинну шоковину без шкіри у вазі 20074,41 кг, та заморожену свинну шоковину на шкірі у вазі 1000,00 кг, підтвердженням є документи на завантаження, серед яких інвойс, сертифікат відповідності і якості, загальний ветеринарний документ на ввезення, розрахунок митної вартості, CMR, EUR.1, лист про заміну тягача, та вантажно-митна декларація (далі ВМД).

Таблиця 2.3. – Послідовність операцій з купівлі іноземної валюти та розрахунків із нерезидентом SUPERGEL 28

Документ підстава	Зміст операції	Сума/курс
Специфікація, проформа	Узгоджено поставку свинячої щоківини без шкіри 20000 кг (0,95 євро/кг) та свинячої щоківини на шкірі 1000 кг (0,85 євро/кг)	19850,00 євро
Заява на купівлю валюти	Сформовано в клієнт-банку заявку на купівлю валюти по контракту F 25/09 від 25.09.2020	19850,00 євро
Меморіальний ордер	Списано гривню за середнім курсом для купівлі валюти	666633,47 грн
Курс за випискою	Зафіксовано клієнт-банком курс купівлі валюти	33,16 грн/євро
Платіжне доручення в іноземній валюті або банківських металах	Перерахування коштів нерезиденту SUPERGEL 28	19850,00 євро
Меморіальний ордер	Повернення надміру списаних коштів	7749,24 грн
Банківські комісії	Списано банківську комісію за проведення платежу та за терміновість його проведення	655,80 грн + 150,00 грн

Джерело: сформовано автором.

Таблиця 2.4. – Бухгалтерські проведення з купівлі іноземної валюти та розрахунків із нерезидентом SUPERGEL 28

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума
	ДТ	КТ	
Списано кошти з поточного рахунку ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» для купівлі валюти	333	311	666633,47 грн
Оприбутковано придбану іноземну валюту на поточний євровий рахунок ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» ($33,0376 \cdot 19850,00 = 655796,36$ грн)	312	333	19850,00 євро/ 655796,36 грн
Перераховано авансовий платіж з рахунку ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» на рахунок нерезидента SUPERGEL 28	3712	312	19850,00 євро
Повернуто на поточний гривневий рахунок надмірно сплачені суми коштів для купівлі валюти	311	333	7749,24 грн
Списано з поточного рахунку банківську комісію за купівлю валюти	92	333	658,23 грн
Нараховано негативну валютну різницю у BAS (Бухгалтерія), $((33,16 - 33,0376) \cdot 19850,00)$	942	333	2429,64 грн
Списано з поточного рахунку банківську комісію за проведення SWIFT – платежу SUPERGEL 28	92	311	655,80 грн
Списано з поточного рахунку банківську комісію за терміновість оброблення платежу	92	311	150,00 грн

Джерело: сформовано автором.

Отримавши ВМД та документи на завантаження бухгалтер проводить господарську операцію як прихід імпортованих м'ясопродуктів, датою ВМД, за допомогою програми розподіляє суми ПДВ та мита з ВМД та проводить надходження додаткових витрат, які формують собівартості товару. Так як оплата нерезиденту була здійснена раніше, собівартість продукцію у гривневому еквіваленті буде відображатись по курсу НБУ на дату оплати.

По розмитненню товару відбувається наступні кореспонденція бухгалтерських рахунків, таблиця 2.5.

Таблиця 2.5. – Бухгалтерські проведення по розмитненню товару від нерезидента SUPERGEL 28

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума
	ДТ	КТ	
Проведено у BAS (Бухгалтерія) залік заборгованості по авансовій оплаті SUPERGEL 28 ($19850,00 * 33,0376 = 655796,36$ грн)	632	3712	19850,00 євро/ 655796,36 грн
Проведено у BAS (Бухгалтерія) частковий залік заборгованості по авансовій оплаті SUPERGEL 28 ($70,69 * 33,1309 = 2342,02$ грн)	632	3712	70,69 євро/ 2342,02 грн
Оприбутковано на склад ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» товар від нерезидента SUPERGEL 28	281	632	19920,69 євро/ 658138,38 грн

Джерело: сформовано автором.

Після завершення митного оформлення ВМД надходить до обслуговуючого банку ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС», що дає можливість зняти авансову операцію з валютного контролю. За інформацією з банківського витягу, за поданим контрактом з контролю було списано 19 850,00 євро, тоді як залишок у сумі 70,69 євро залишався під контролем. Оскільки його еквівалент у гривні є нижчим за граничну суму 400 000,00 грн, банк закрити залишок як такий, що не має суттєвого значення.

Через настання форс-мажорних обставин (воєнні дії у країні резиденства ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС») між сторонами було оформлено додаткову угоду до чинного контракту, яка передбачає анулювання зобов'язання щодо

сплати непогашеного залишку боргу. У межах цієї угоди прощено суму 70,69 євро заборгованості перед SUPERGEL 28.

У таблиці 2.6 наведено приклад оформлення операцій з купівлі валюти та подальших розрахунків із нерезидентом на умовах післяплати. Показані дані дозволяють відобразити логіку та етапність бухгалтерського процесу, акцентуючи увагу на послідовності документального оформлення, порядку здійснення валютних операцій та їх відображенні в обліку. Такий підхід дає змогу продемонструвати практичний механізм проведення розрахунків у зовнішньоекономічній діяльності.

Таблиця 2.6. – Облік валютних операцій з післяплатою за відвантаженим товар

Бухгалтерська операція ДТ/КТ	Сума	Господарська операція	Документ-підстава
Відвантаження м'ясопродукції на склад ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС»			
ДТ 281 КТ632	27983,20 євро (928043,24 грн)	Відвантажено на склад ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» продукції від нерезидента	ВМД, інвойс, сертифікат відповідності і якості, загальний ветеринарний документ, розрахунок митної вартості, СМР
Оплата за м'ясопродукції			
ДТ 333 КТ 311	2057755,70 грн	Списано кошти з поточного рахунку ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» для купівлі валюти	Заява про купівлю іноземної валюти, специфікація, ВМД, меморіальний орден
ДТ 312 КТ 333	61000,00 євро (61000*33,3398= 2033727,80 грн)	Перераховано оплату з рахунку ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» на рахунок нерезидента	Платіжного доручення в іноземній валюті або банківських металах
ДТ 632 КТ 312	61000,00 євро	Закриття заборгованості у ВАС (Бухгалтерія)	Виписка банку
ДТ 311 КТ 333	17768,75 грн	Повернуто на поточний гривневий рахунок надмірно сплачені суми коштів для купівлі валюти	Меморіальний орден
ДТ 92 КТ 333	2037,95 грн	Списано з поточного рахунку банківську комісію за купівлю валюти	Виписка банку
ДТ 942 КТ 333	4221,20 грн ((33,409- 33,3398)*61000,00)	Нараховано негативну валютну різницю у ВАС (Бухгалтерія)	Переоцінка валюти
ДТ 92 КТ 311	2033,73 грн	Списано з поточного рахунку банківську комісію за проведення SWIFT – платежу нерезиденту	Меморіальний орден
ДТ 92 КТ 311	150,00 грн	Списано з поточного рахунку банківську комісію за терміновість оброблення платежу	Меморіальний орден

Джерело: сформовано автором.

Підприємство здійснило придбання іноземної валюти, а саме 279 918,81 євро та 32 198,40 доларів США, що у гривневому еквіваленті становило 10 234 457,68 грн. Придбані кошти були спрямовані на погашення заборгованості перед іноземними постачальниками та здійснення передоплати за продукцію.

Протягом аналізованого періоду на ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» було відвантажено продукції на загальну суму 224 079,02 євро та 32 198,40 доларів США. Частина вартості продукції у розмірі 40 493,56 євро була покрита авансовими платежами, решта у сумі 183 585,46 євро залишалася заборгованістю перед постачальниками. Підприємство здійснило погашення кредиторської заборгованості на суму 308 937,90 євро та 32 198,40 доларів США. На кінець періоду загальна заборгованість перед постачальниками становила 33 034,38 євро та 15 000,00 доларів США, що на 84 858,88 євро менше ніж на початку періоду. Це свідчить про те, що ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» активно погашає свої зобов'язання перед постачальниками та ефективно використовує авансові платежі для часткового покриття вартості продукції. Залишок заборгованості на кінець періоду демонструє контрольований рівень кредиторської заборгованості, що свідчить про фінансову дисципліну та здатність забезпечувати стабільні розрахунки з партнерами. Загалом, наведені показники свідчать про ефективне управління грошовими потоками та своєчасне виконання фінансових зобов'язань підприємства.

Такий принцип купівлі валюти на умовах передоплати та післяплати, а також відповідний спосіб відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку застосовуються на ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» з метою забезпечення своєчасного виконання зобов'язань перед іноземними постачальниками та оптимізації валютних розрахунків у межах зовнішньоекономічної діяльності.

2.3. Оподаткування валютних операцій на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами

ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» здійснює активну зовнішньоекономічну діяльність імпортуючи м'ясо та м'ясопродукти для подальшої оптової торгівлі. На підприємстві активно здійснюються валютні розрахунки, які у свою чергу підпадають під оподаткування відповідно до податкового та валютного законодавства.

На розрахунок податку на прибуток впливають позитивні та негативні валютні та курсові різниці, які виникають від переоцінки валюти на дату господарської операції та на дату балансу.

За період ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» від переоцінки валюти на дату господарської операції отримали позитивну різницю у сумі 11127,35 грн, втрати на валютній різниці становили 19564,90 грн, тобто підприємство за місяць отримало збиток від валютних різниць на 8437,55 грн.

На дату балансу на підприємстві було проведено переоцінку валюти від чого було сформовано курсову різницю. Згідно даних по рахунках 714 «Дохід від операційної курсової різниці» та 945 «Втрати від операційної курсової різниці», позитивна курсова різниця становить 41306,66 грн, негативна – 66304,01 грн. ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» втратило на курсових різницях 24997,35 грн, що свідчить про негативний вплив валютних коливань на фінансовий результат підприємства.

На рисунку 2.8 відображено як впливають на фінансовий результат валютні та курсові різниці.

Як видно з рисунка 2.8 лише за рахунок валютних та курсових різниць сформувався збиток у розмірі 33434,90 грн. Це свідчить, що підприємство фактично понесло втрати, що негативно вплинуло на загальний фінансовий результат діяльності. Внаслідок цього, прибуток до оподаткування відсутній, а отже, підприємство не має об'єкта для нарахування податку на прибуток відповідно до положень податкового законодавства України.

При імпорті м'яса та м'ясних продуктів ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» сплачує при ввезенні продукції податок на додану вартість (далі ПДВ), керуючись ПКУ розділок 5 «Податок на додану вартість». Розмитнення товару відбувається з ставкою 20% ПДВ.

791 «Фінансовий результат»		
рах.942:	19564,90	рах.711: 11127,35
рах.945:	66304,01	рах.714: 41306,66
об.85868,91	об.52434,01	
рез.33434,90		

Рисунок 2.8 Фінансовий результат від валютних та курсових різниць

Джерело: сформовано автором.

Датою виникнення податкового зобов'язання при імпорті продукції є дата подання митної декларації. На дату подання митної декларації визначається база обкладення ПДВ і нараховуються податкові зобов'язання. Відповідно до п. 190.1 ПКУ базою оподаткування є договірна (контрактна) вартість, але не менша за митну вартість цих товарів, визначену відповідно до МКУ, з урахуванням мита, що підлягає сплаті, за винятком ПДВ, що включаються до ціни товарів. Під час процедури митного оформлення підприємство сплачує на рахунок митниці певну суму коштів, за рахунок яких мають покритися витрати на сплату мита і ПДВ.

Формула 2.1 відображає як визначається база оподаткування ПДВ при імпорті м'яса та м'ясних продуктів.

$$B_{\text{ПДВ}} = V_m + M_B, \quad (2.1)$$

де $B_{\text{ПДВ}}$ – база оподаткування ПДВ, грн;

V_m – митна вартість товару, грн;

M_B – сума ввізного мита, грн.

Сума сплаченого ПДВ у ВМД відображається у графі 047 з кодом 028. Дата оформлення митної декларації є не лише моментом виникнення податкового зобов'язання зі сплати ПДВ, а й датою виникнення права на податковий кредит. Підставою для включення сум до податкового кредиту є митна декларація, оформлена відповідно до вимог законодавства, яка підтверджує факт сплати ПДВ при імпорті.

Підприємство ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» здійснило імпорт м'яса та м'ясопродуктів, що супроводжувалося сплатою податку на додану вартість до бюджету через рахунки митниці. У таблиці 2.7 наведено перелік імпортованої продукції та відповідні суми сплаченого ПДВ, що дозволяє оцінити обсяг податкових зобов'язань підприємства в процесі зовнішньоекономічної діяльності.

Підприємство ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» здійснило імпорт м'яса та м'ясних продуктів на умовах, що передбачають включення ПДВ до складу податкового кредиту. Сума у розмірі 545 413,50 грн була відображена у податковому кредиті, що зменшує податкові зобов'язання підприємства з ПДВ за відповідний звітний період. Такий підхід забезпечує відшкодування сплаченого податку через механізм кредитування, передбачений Податковим кодексом України.

Таблиця 2.7. – Імпортована продукція та відповідно суми сплаченого ПДВ

Найменування продукції	Сума сплаченого ПДВ, грн
Триммінг, свинний, заморожений, 80-20	192 395,89
Ший курячі, заморожені	41 966,31
Щоковина, свинна, заморожена на шкірі та без шкіри	155 618,37
М'ясо куряче механічної обвалки, дрібного помолу, 1,0 мм, заморожене	61 047,53
Сало, бокове, свинне, заморожене	94 385,40
Разом:	545 413,50

Джерело: сформовано автором.

Окрім ПДВ при розмитненні товару ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» нараховує та сплачує мито, відповідно до виду продукції. Ставка мита може бути адвалорна (у відсотках від митної вартості товарів), специфічна (в абсолютному

грошовому виразі на одиницю кількості товару) і комбінована, що складається з адвалорної та специфічної ставок.

Мито у ВМД відображається у графі 047 з кодом 020 та ознакою сплати 01 або 06. Що у свою чергу означає 01 мито було нараховано та сплачено на рахунки митниці, 06 – мито було лише нараховано та з певних причин не сплачено і до собівартості товару не включається. Відповідно до законодавства України, мито може бути не сплачене по однієї з таких причин:

1. Застосування пільгового режиму оподаткування – наприклад, відповідно до міжнародних договорів (зокрема, Угоди про асоціацію з ЄС тощо), підприємство має право на звільнення від сплати ввізного мита за наявності відповідного сертифіката походження (наприклад, EUR.1).

2. Надання відстрочки сплати мита – можливе у випадках, передбачених МКУ (наприклад, при розміщенні товару в митний режим митного складу чи переробки).

3. Умовне нарахування мита – мито технічно нараховується в митній декларації, однак не підлягає сплаті до моменту надання остаточних підтверджуючих документів (наприклад, сертифікатів або рішень митного органу про застосування пільги).

4. Повне звільнення згідно з законодавством – наприклад, ввезення гуманітарної допомоги, товарів для дипломатичних представництв, а також при застосуванні нульової ставки мита.

Також під час імпорту м'яса в Україну можуть застосовуватись тарифні квоти, встановлені ЄС. У межах цих квот дозволяється безмитне ввезення певного обсягу продукції на рік. Зокрема, у 2025 році діяли такі квоти на ввезення: яловичини (beef & veal) – 7000,00 тонн, свинини (pork meat) – 11667,00 тонн, м'ясо птиці – 52511,00 тонн. Після вичерпання встановленого обсягу квоти, імпортні операції підлягають обов'язковій сплаті мита відповідно до ставок, визначених чинним законодавством [50].

У таблиці 2.8 відображено продукцію, яку було імпортовано та нараховано/сплачено мита. Аналіз даних свідчить, що підприємство ТОВ «ЄВРО

ФУД СОЛЮШИНС» перерахувало на рахунок митниці мита у розмірі 90 893,82 грн із загальної суми нарахованих митних платежів 264 900,96 грн. Це демонструє часткове виконання зобов'язань з митних платежів, що може бути пов'язано з різними механізмами відстрочки або часткового погашення зобов'язань, передбаченими законодавством або внутрішньою політикою підприємства.

Таблиця 2.8. – Імпортована продукція та суми нараховано/сплачено мита

Найменування продукції	Код сплати мита	Сума нараховано/сплаченого мита, грн
Триммінг, свинний, заморожений, 80-20	06 «Мито нараховано, але не сплачується»	96 197,95
Шії курячі, заморожені	01 «Мито, яке підлягає сплаті»	19 075,60
Щокovina, свинна, заморожена на шкірі та без шкіри	06 «Мито нараховано, але не сплачується»	77 809,19
М'ясо куряче механічної обвалки, дрібного помолу, 1,0 мм, заморожене	01 «Мито, яке підлягає сплаті»	27 748,88
Сало, бокове, свинне, заморожене	01 «Мито, яке підлягає сплаті»	44 069,34

Джерело: сформовано автором.

Такий підхід до здійснення митних розрахунків дозволяє підприємству оптимізувати фінансові ресурси, забезпечуючи одночасно дотримання податкового та митного законодавства.

При імпорті продукції потрібно дотримуватись граничних строків розрахунків – це термін часу між оформленням митної декларації та здійсненням платежі. З 05 квітня 2022 року цей термін складає 180 календарних днів (воєнна норма п.14 Постанови №18) та впродовж дії воєнного стану, до цього він складав 365 календарних днів, який має відновитись по завершенню воєнного стану [51].

Датою початку валютного нагляду при імпорті є дата платежу – дата, на яку були списані кошти з поточного рахунку підприємства на користь нерезидента.

Датою закінчення нагляду валютного контролю вважається дата оформленої ВМД.

Операції, яких гривневий еквівалент менший 400 тис. грн, граничний строк за розрахунками не застосовується, так званий «незначний розмір операцій».

Валютний нагляд здійснює комерційний банк, у випадку ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» це АТ «ПУМБ». Проте штрафні санкції банки не нараховує, а повідомляє про правопорушення органи ДПС.

У разі виявлення порушення граничних строків розрахунків з нерезидентом, застосовується нарахування пені за такими правилами:

1. Пеня нараховується з 1-го дня, який настає за граничними днем валютного нагляду. Пеня становить 0,3% від суми неотриманої оплати за договором (вартості товару, який не був поставлений) за кожний день прострочення.

2. Пеня нараховується у гривнях.

3. Загальний розмір нарахованої пені не перевищує суми заборгованості.

Нарахування такої пені здійснюється працівниками ДПС. Податківці фіксують порушення в акті перевірки, потім надсилають податкове повідомлення-рішення. Така пеня включається до грошового зобов'язання підприємства й підлягає сплаті впродовж 10 робочих днів після отримання ППР.

Невід'ємною складовою обліку валютних операцій є правильне відображення їхніх результатів у звітностях підприємства, що забезпечує достовірність інформації про господарську діяльність. У таблиці 2.9 відображено основні види звітності, що формує ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС», їх періодичність та вплив валютних операцій на фінансові та податкові показники.

Таблиця 2.9. – Основні види звітності та вплив валютних операцій

Вид звітності	Форми звітностей	Періодичність	Вплив валютних операцій
Фінансова звітність	Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів	Квартально або раз на рік	Валютні операції відображаються у складі активів, зобов'язань, фінансових результатів та грошових потоків у національній валюті
Податкова звітність	Декларація з ПДВ	Місячно	Вплив валютних операцій враховується у сумі ПДВ
	Декларація з ПнП	Квартально або раз на рік	Валютні операції впливають на податкову базу та податок на прибуток
Звітність валютних операцій	Форми статистичної звітності (рух валютних коштів)	За потреби	Відображає валютні контракти, платежі та залишки за валютними рахунками

Джерело: сформовано автором.

Валютні операції впливають на діяльність підприємств оптової торгівлі м'ясом і м'ясопродуктами, формуючи курсові різниці, які впливають на формування фінансового результату та, на базу оподаткування податком на прибуток. Операції імпорту товарів зумовлюють виникнення податкових зобов'язань і права на податковий кредит з ПДВ, а також обумовлюють рівень митних витрат залежно від використання тарифних квот і пільг. Валютний контроль забезпечує дотримання законодавчих вимог у сфері зовнішньоекономічної діяльності та мінімізує ризики порушень. Валютні операції мають значний вплив на фінансову та податкову звітність підприємства. Вони відображаються як у складі фінансових показників, так і у податкових зобов'язаннях, зокрема у сумі ПДВ, податку на прибуток та курсових різницях. Таким чином, валютні операції виступають комплексним фактором, що визначають податкове навантаження та фінансову стабільність ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС».

Висновки до розділу 2

1. У господарській діяльності ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» ключову роль відіграють валютні операції, оскільки значна частина закупівель здійснюється за кордоном і потребує розрахунків в іноземній валюті. Аналіз статистичних даних засвідчив, що Україна продовжує активно розвивати зовнішню торгівлю м'ясом та м'ясними продуктами, зосереджуючи імпортні поставки переважно з країн Європейського Союзу та Близького Сходу. У таких умовах валютні операції залишаються визначальним чинником діяльності підприємств оптової торгівлі. Сучасні тенденції свідчать про необхідність поєднання гнучкого управління фінансами з використанням інструментів хеджування для мінімізації негативного впливу валютних коливань і забезпечення стабільності фінансових результатів у довгостроковій перспективі.

2. Ведення обліку валютних операцій на підприємстві забезпечується належним кадровим складом, сучасним технічним обладнанням та програмним забезпеченням. Це дає змогу точно відображати господарські операції в іноземній валюті, контролювати своєчасність здійснення платежів, а також автоматизувати формування бухгалтерських проводок і підготовку звітності. Застосування принципів купівлі валюти на умовах передоплати та післяплати, разом із відповідним відображенням цих операцій у бухгалтерському обліку ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС», спрямоване на своєчасне виконання зобов'язань перед іноземними контрагентами та підвищення ефективності управління валютними потоками.

3. Оскільки підприємство активно здійснює валютні розрахунки, вони підлягають оподаткуванню відповідно до вимог податкового та валютного законодавства. Валютні операції суттєво впливають на діяльність підприємств оптової торгівлі м'ясом і м'ясопродуктами, формуючи курсові різниці, які впливають на фінансовий результат та базу оподаткування податком на прибуток. Імпортні операції призводять до виникнення податкових зобов'язань та прав на податковий кредит із ПДВ, а також визначають розмір митних витрат залежно від застосування тарифних квот і пільг. Валютний контроль гарантує дотримання законодавчих норм у сфері зовнішньоекономічної діяльності та знижує ризики порушень. Крім того, валютні операції мають значний вплив на фінансову та податкову звітність підприємства, відображаючись як у складі фінансових показників, так і у податкових зобов'язаннях, зокрема щодо сум ПДВ, податку на прибуток та курсових різниць. Це підкреслює важливість систематичного обліку та контролю валютних операцій для забезпечення точності фінансової інформації та законності податкових розрахунків.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ М'ЯСОМ І М'ЯСНИМИ ПРОДУКТАМИ

3.1. Удосконалення організації обліку валютних операцій на підприємстві

У наш час багато українських підприємств вийшло на світовий ринок. Це дозволяє розширювати ринки збуту та залучати міжнародні фірми для співпраці з імпорту сировини кращої якості. Для українських підприємств це означає також використання у своїй діяльності валютних операцій, тому гостро постає питання удосконаленню обліку валютних операцій, адже це допоможе бізнесу спростити робочі процеси і дасть можливість зосередитись на побудові партнерських стосунків з іноземними представниками.

Основними джерелами регулювання валютних операцій виступають Закон України «Про валюту і валютні операції», Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» з доповненнями. Окрім того, вагому роль відіграють постанови та роз'яснення Національного банку України щодо порядку проведення валютних операцій, зокрема обмежень і послаблень у валютному регулюванні, а також індивідуальні податкові консультації та роз'яснення Державної податкової служби з питань оподаткування курсових різниць і строків зарахування валютної виручки тощо.

Удосконалення нормативної бази можливо завдяки створенню єдиного кодифікованого правового документа, який об'єднуватиме всі чинні нормативні акти, що регламентують порядок ведення обліку валютних операцій, визначення курсових різниць та їх відображення у фінансовій і податковій звітності. Запровадження такого нормативного акту зменшило б кількість суперечностей між різними нормативними документами, дозволило б спростити процес

вивчення законодавства, забезпечило б доступність та однозначність його тлумачення, а також підвищило б прозорість і передбачуваність регулювання валютних операцій.

Однією із проблем, з якою стикаються підприємства під час роботи з валютними операціями є відсутність в обліковій політиці процесу визначення функціональної валюти та правил обліку курсових різниць тощо. Це у свою чергу призводить до несвоєчасної переоцінки валютних залишків та допущення помилок у фінансовій звітності. Окрім цього при обліку валютних операцій виникають й інші складнощі в роботі до таких можемо віднести як складність документування валютних операцій та правильності формування первинних документів, невідповідності між бухгалтерськими та податковими обліками, що може стати підставою для застосування штрафних санкцій.

Для вирішення ряду даних питань необхідно чітко описати регламент роботи з валютними операціями в обліковій політиці компанії. Що передбачатиме чітке визначення функціональної валюти, порядок первісного визнання валютних операцій, а також правил розрахунку курсових різниць відповідно до НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Це дозволить забезпечити єдність підходів до обліку валютних операцій та правильність відображення курсових різниць у фінансовій звітності.

Автоматизації обліку передбачає інтеграцію бухгалтерських програм із офіційним сайтом Національного банку України для автоматичного завантаження актуальних курсів валют та здійснення бухгалтерських проводок на відображення позитивних та негативних курсових різниць по валютних залишках. Автоматизація дозволяє зменшити ризик помилок та економить час при обліку численних валютних операцій.

Ще одним напрямом є стандартизація документообігу, яка передбачає застосування уніфікованих форм первинних документів: заявок на купівлю іноземної валюти, реєстрів валютних договорів та журналів обліку курсових різниць. Це спрощує контроль і дозволяє уникати помилок при оформленні та зберіганні документації.

Впровадження системи внутрішнього контролю та комплаєнсу, що включає використання чек-листів для перевірки своєчасності проведення валютних операцій, контролю за дотриманням строків зарахування валютної виручки та мінімізації ризику штрафних санкцій відповідно до вимог податкових органів.

Удосконалення організації обліку валютних операцій сприятиме підвищенню прозорості фінансової інформації, зменшенню ризику штрафів і помилок, відповідності обліку чинному законодавству України та забезпеченню своєчасного ухвалення управлінських рішень у сфері валютних ризиків.

3.2. Впровадження інструментів для хеджування валютних ризиків

Одним із дієвих методів впливу на валютні коливання є застосування інструментів хеджування, що дозволяє зменшити валютні ризики та забезпечити фінансову стабільність підприємства. Використання хеджування сприяє мінімізації можливих збитків від курсових різниць, підвищує передбачуваність грошових потоків і створює умови для ефективного стратегічного планування в умовах мінливої економічної ситуації.

Хеджування валютного ризику – це спосіб захисту фінансів підприємства, який полягає у захисті коштів від невігідного руху обмінних валютних курсів і здійснюється у фіксації поточної вартості коштів за допомогою укладення угоди на валютному ринку.

Згідно з кварталним моніторингом корпоративного хеджування MillTech (MillTech – це міжнародна фінансова технологічна компанія (fintech-платформа), що спеціалізується на корпоративному валютному хеджуванні (FX hedging)) (II квартал 2025 р.), світові компанії суттєво збільшили активність хеджування валютних ризиків. Середній коефіцієнт хеджування зріс до 57 %, що є найвищим рівнем з моменту початку спостережень. У США цей показник підвищився з 39 % до 61 %, що відображає реакцію бізнесу на значну волатильність валютних курсів і розбіжності в монетарній політиці провідних центральних банків [52].

Падіння курсу долара США на 11 % у першій половині 2025 р. стало найгіршим результатом із 1973 р., тоді як фунт стерлінгів зріс на 6 %, а євро досяг чотирирічного максимуму. Це призвело до фінансових втрат у 62 % корпорацій, з яких майже половина мала часткове хеджування, але зазнала збитків через недосконалість покриття [51].

Враховуючи ситуацію на геополітичній арені світу, для ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШІНС» доцільно буде ввести у практику використання методу хеджування валютних ризиків, а саме за форвардними контрактами з обранням функціональної валюти – євро. Такий підхід обґрунтований тим, що більшість контрактів із нерезидентами здійснюється саме в євро, що забезпечує стабільність розрахунків та дозволяє підприємству зберігати вигоду від курсових різниць при коливанні гривні відносно євро.

Дана угода між банком та підприємством передбачає можливість здійснювати купівлю іноземної валюти за зафіксованим курсом протягом визначеного періоду. Це дає підприємству перевагу у плануванні грошових потоків та фінансової стабільності, адже відомий курс дозволяє більш точно прогнозувати витрати та доходи від імпортно-експортних операцій.

Разом з тим, підприємство бере на себе всі ризики у разі, якщо реальний курс євро буде нижчим за курс, визначений угодою. Однак, з огляду на політичну ситуацію та прогнози економічних аналітиків, ймовірність різких коливань євро в короткостроковій перспективі оцінюється як низька, що робить такий вид хеджування ефективним і обґрунтованим.

Для обліку таких операцій доцільно передбачити окремі субрахунки у бухгалтерському обліку підприємства, які дозволять відображати:

- суму за форвардними контрактами;
- курсові різниці за хеджованими операціями;
- прибуток або збиток від хеджування;
- аналітичну деталізацію за валютами, контрагентами та термінами дії контрактів.

У таблиці 3.1 запропоновані субрахунки, які дозволяють підприємству точно відображати валютні операції, що здійснюються за форвардними договорами.

Таблиця 3.1. – Субрахунки для обліку валютних операцій за форвардними договорами

Основний рахунок	Запропонований субрахунок	Призначення субрахунку
312 Поточні рахунки в іноземній валюті	312-ХД «Форвардні контракти»	Облік та рух коштів на поточних рахунках, пов'язаних із форвардними договорами
362 Розрахунки з іноземними покупцями	362-ХД «Розрахунки за форвардними контрактами»	Відображення сум, що надходять від нерезидентів за форвардними договорами
3712 Розрахунки за іноземними виданими авансами	3712-ХД «Аванси видані в іноземній валюті (форвард)»	Відображення авансів, виданих під форвардні операції
632 Розрахунки з іноземними постачальниками	632-ХД «Розрахунки за форвардними контрактами»	Відображення зобов'язань підприємства за договорами купівлі валюти
6812 Розрахунки за іноземними авансами одержаними	6812-ХД «Аванси отримані в іноземній валюті (форвард)»	Відображення авансів, отриманих від нерезидентів за форвардними договорами
711 Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти	711-ХД «Дохід від форвардних операцій»	Облік отриманого доходу від купівлі/продажу валюти
714 Дохід від операційної курсової різниці	714-ХД «Позитивні курсові різниці»	Визнання прибутку від зміни курсу валюти за форвардними контрактами
942 Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти	942-ХД «Витрати на форвардні операції»	Облік витрат, пов'язаних з купівлею/продажем валюти
945 Втрати від операційної курсової різниці	945-ХД «Негативні курсові різниці»	Визнання збитку від зміни курсу валюти за форвардними контрактами
791 Результат операційної діяльності	79-ХД «Позитивні/негативні курсові різниці»	Визнання прибутку/збитку від зміни курсу валюти за форвардними договорами

Джерело: сформовано автором.

Окрім впровадження субрахунку по форвардному договору, доцільно запровадити аналітичний облік по рахунку відповідно до нерезидента та зовнішньоекономічного контракту. Це дозволить вести детальний контроль за кожним зовнішньоекономічним договором, відокремлювати валютні операції за

контрагентами, обліковувати курсові різниці окремо по кожному контракту, що дозволяє оцінювати ефективність хеджування для конкретної угоди тощо. Таким чином, поєднання субрахунків для форвардних договорів із аналітичним обліком за нерезидентами та контрактами забезпечує підприємству максимальний контроль і прозорість валютних операцій, що є критично важливим в умовах коливання валютних курсів та зовнішньоекономічних ризиків.

Впровадження даного інструменту хеджування стане важливим елементом стратегії управління валютними ризиками ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС», підвищить фінансову стабільність підприємства та дозволить більш ефективно здійснювати зовнішньоекономічну діяльність у нестабільних умовах світової економіки та політичної ситуації.

3.3. Оптимізація процесів митного оформлення імпортно-експортних операцій

Невід'ємною частиною імпортно-експортних операцій є митні процеси. Станом на сьогодні процедура митного оформлення може займати від кількох годин до кількох днів, через що відбуваються затримки у постачанні товарів. Щоб забезпечити безперебійне здійснення зовнішньоекономічної діяльності, підприємству необхідно здійснювати оптимізацію митного оформлення не лише на внутрішньому рівні, а й шляхом удосконалення нормативно–правового та організаційного механізму на державному рівні.

Для ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» оптимізація процесів митного оформлення імпортно-експортних операцій може бути здійснена через впровадження комплексного підходу, що включає як технічні, так і організаційні заходи. Заходи щодо оптимізації митного оформлення імпортно-експортних операцій на ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» наведено у таблиці 3.2.

Оптимізація процесів митного оформлення імпортно-експортних операцій є важливим чинником підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС».

Таблиця 3.2. – Заходи щодо оптимізації митного оформлення імпортно-експортних операцій на ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС»

Напрямок удосконалення	Конкретний захід	Відповідальні особи	Очікуваний результат
Інтеграція з електронними системами	Розробка внутрішнього модуля ERP для автоматичної підготовки документів до «Єдиного вікна» та NCTS	Керівник ЗЕД, ІТ-відділ	Скорочення часу підготовки документів, мінімізація помилок
Попереднє інформування митниці	Створення плану повідомлень про вантажі, терміни прибуття, характеристики товару	Відділ ЗЕД	Пріоритетне оформлення вантажів із низьким ризиком, зменшення затримок
Цифровізація документообігу	Використання ЕЦП для всіх контрактів, рахунків та декларацій	Відділ бухгалтерії та ЗЕД	Юридична сила документів, безпека обміну даними, скорочення ручної роботи
Внутрішня аналітика митних операцій	Ведення бази даних за контрактами, контрагентами та митними процедурами	Відділ бухгалтерії та ЗЕД	Аналіз ефективності митного оформлення, планування оптимальних маршрутів і процедур
Підвищення кваліфікації персоналу	Регулярні навчання, семінари, внутрішні тренінги з електронного декларування та УКТЗЕД	Керівник відділу ЗЕД	Зменшення помилок при оформленні, підвищення швидкості обробки документів
Оптимізація логістики	Планування поставок з урахуванням митних процедур і пріоритетних маршрутів	Відділ логістики та ЗЕД	Прискорення оформлення вантажів, зниження часу очікування на митниці

Джерело: сформовано автором.

Впровадження електронного декларування дозволяє суттєво скоротити час обробки документів та мінімізувати ризики помилок при заповненні декларацій. Автоматизація документообігу забезпечує оперативний контроль за рухом вантажів і документів, що сприяє підвищенню точності та зменшенню адміністративних витрат. Попереднє інформування митних органів про вантажі дозволяє планувати логістичні процеси та уникати затримок при проходженні контролю. Крім того, підвищення кваліфікації персоналу, який займається

митним оформленням, гарантує дотримання актуальних нормативних вимог і підвищує прозорість процедур. Загалом, комплексний підхід до оптимізації митних процесів не лише забезпечує економію часу та ресурсів, а й зміцнює конкурентні позиції ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» на зовнішньому ринку, сприяючи стабільності та ефективності його зовнішньоекономічної діяльності.

Висновки до розділу 3

1. Українські підприємства у своїй господарській діяльності все частіше використовують валютні операції, тому гостро постає питання удосконаленню обліку валютних операцій, адже це допоможе бізнесу спростити робочі процеси і дасть можливість зосередитись на побудові партнерських стосунків з іноземними представниками. Серед методів удосконалення можемо виділити наступні: удосконалення нормативної бази, чіткий регламент роботи з валютними операціями в обліковій політиці, автоматизації обліку, стандартизація документообігу, впровадження системи внутрішнього контролю та комплаєнсу тощо.

2. Геополітична ситуація у світі залишається нестабільною: постійно відбуваються зміни в політичних та економічних відносинах між країнами, спостерігаються військові конфлікти, торговельні обмеження та коливання на світових ринках, що у свою чергу впливає на коливання валютних курсів. Щоб захистити свій бізнес від валютних ризиків і забезпечити стабільність фінансового результату, ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» варто застосовувати фінансовані інструменти управління ризиками. Одним із найбільш ефективним серед них є метод хеджування валютних ризиків. Використання хеджування сприяє мінімізації можливих збитків від курсових різниць, підвищує передбачуваність грошових потоків і створює умови для ефективного стратегічного планування в умовах мінливої економічної ситуації.

3. Важливим етапом у зовнішньоекономічній діяльності є митні процеси, від ефективності яких залежить своєчасність постачання товарів і загальна результативність міжнародних операцій. Саме від швидкості та правильності оформлення вантажно-митної декларації залежить час прибуття товару до покупця, а отже – виконання договірних зобов'язань і рівень довіри контрагентів. Станом на сьогодні система митного оформлення в Україні залишається частково застарілою та потребує подальших реформ для спрощення процедур і скорочення часу їх виконання. Оптимізація митних процесів на ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» сприятиме прискоренню товарообігу, зменшенню витрат і підвищенню конкурентоспроможності на міжнародному ринку. До методів оптимізації митних процесів віднесемо: впровадження електронного декларування через систему «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», розвиток системи NCTS, автоматизація документообігу, запровадження попереднього інформування митних органів, підвищення кваліфікації фахівців тощо.

ВИСНОВКИ

1. Сучасна зовнішня торгівля передбачає активне використання валютних операцій у міжнародних розрахунках підприємств. Це вимагає належного обліку, контролю курсових різниць та дотримання податкового і валютного законодавства. Тому дослідження обліку та оподаткування валютних операцій є актуальним для підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності та зниження фінансових ризиків.

2. У ході дослідження теоретичних аспектів обліку та оподаткування валютних операцій визначено економічну сутність поняття «валютні операції», проведено порівняльний аналіз підходів вітчизняних та зарубіжних науковців. З'ясовано, що міжнародні стандарти характеризуються більшою уніфікованістю, гнучкістю та здатністю адаптуватися до змін у світовій економіці, тоді як національні підходи більш деталізовані й орієнтовані на регулювання валютних операцій у межах конкретної юрисдикції. Це дозволяє визначити ключові відмінності в організації обліку та податкового супроводу валютних операцій на національному та міжнародному рівнях.

3. Аналіз статистичних даних підтверджує, що Україна продовжує активно розвивати зовнішню торгівлю м'ясом та м'ясними продуктами, при цьому імпорт здійснюється переважно з країн Європейського Союзу та Близького Сходу. У такому контексті валютні операції виступають визначальним чинником функціонування підприємств оптової торгівлі.

4. Аналіз практичної діяльності ТОВ «ЄВРО ФУД СОЛЮШИНС» засвідчив, що валютні операції мають стратегічне значення для підприємств оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами. Значна частина закупівель здійснюється за кордоном, що потребує розрахунків в іноземній валюті та створює вплив на фінансові результати через курсові різниці. Організація обліку валютних операцій забезпечується належним кадровим складом, сучасним програмним забезпеченням та автоматизацією процесів, що підвищує точність

відображення операцій, своєчасність платежів та ефективність управління валютними потоками.

5. Дослідження показало, що активне використання валютних операцій вимагає дотримання вимог податкового та валютного законодавства, а також правильного відображення курсових різниць, податкових зобов'язань і митних витрат у фінансовій та податковій звітності підприємства. Виконання цих умов забезпечує прозорість фінансової інформації, законність податкових розрахунків та контроль за дотриманням валютного законодавства, що знижує ризики порушень і втрат.

6. Удосконалення організації обліку та оподаткування валютних операцій передбачає застосування сучасних методів управління валютними ризиками, зокрема хеджування через форвардні контракти, використання субрахунків для аналітичного обліку та автоматизацію облікових процесів. Це дозволяє підприємствам передбачати вплив коливань валютних курсів на фінансові результати, підвищує передбачуваність грошових потоків та сприяє ефективному стратегічному плануванню.

7. Окрему увагу приділено оптимізації митних процесів, які визначають своєчасність постачання товарів і результативність зовнішньоекономічної діяльності. Впровадження електронного декларування, системи попереднього інформування митних органів, автоматизація документообігу та підвищення кваліфікації персоналу сприяють прискоренню митного оформлення, зниженню витрат та підвищенню конкурентоспроможності підприємства на міжнародному ринку.

8. Таким чином, результати дослідження дозволяють підвищити ефективність управління валютними операціями на підприємствах оптової торгівлі м'ясом і м'ясними продуктами, забезпечити точність і прозорість обліку, мінімізувати валютні та податкові ризики, а також створюють умови для стратегічного розвитку і стабільності фінансових результатів підприємства.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018р., № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 04.10.2025).
2. Зянько В. В., Єпіфанова І. Ю., Мельничук Д. П. Міжнародні розрахунки і валютні операції: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2021. 106 с.
3. Воронова Л. К. Фінансове право України: підручник. Київ: Прецедент; Моя книга, 2006. 448 с.
4. Лучковська С. І. Правові основи валютного контролю: дис.....канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2007. 179 с.
5. Коцовська Р.Р., Павлишин О.П., Хміль Л.М. Банківські операції: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Університет банківської справи. Київ: УБС НБУ, 2007. 390с.
6. Завальна Ж. В. Валютне право України: навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 304 с.
7. Новікова К.І., Новікова Л.Ф. Аналіз сучасного стану та перспектив розвитку регіональної інноваційної системи Дніпропетровської області. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Економіка*. 2015. № 1. С. 42-50.
8. Пруський О. Валютні операції: інтерпретація сутності, класифікація та тенденції розвитку. *Актуальні питання теорії фінансів, грошей і кредиту. Світ фінансів*. 2007. Випуск 4 (13). С. 35-42.
9. Скорнякова Ю., Косарева О. Розрахунки в іноземних валютах за імпортно-експортними операціями: відображення в обліку та облікова політика підприємства малого бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 68. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4980/4926> (дата звернення: 05.10.2025).
10. Шепель Т., Баран А. Організація обліку курсових різниць: облікові правила під час війни. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 50.

URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2396/2317>

(дата звернення: 05.10.2025).

11. Прохар Н. В., Гасій О. В. Особливості державного регулювання, оподаткування та обліку імпорتنих операцій. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. Випуск 5/1. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bcde0dd7-cb67-43ca-b003-ab52360a1140/content> (дата звернення: 05.10.2025).

12. Романькова О. М., Урайчик К. С. Облік та аналіз експортних операцій у сучасному стані. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 50. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2409/2329> (дата звернення: 05.10.2025).

13. Болдовська К., Ткаль Я., Гузь М. Особливості нарахування та обліку податку на додану вартість за експортними та імпортними операціями суб'єктів господарювання. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2013/1942> (дата звернення: 06.10.2025).

14. Овчаренко А. С. Облік операцій із криптовалютами в Україні: сучасний стан і перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 58. Том 2. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2020/12/No.58-2.pdf#page=50> (дата звернення: 07.10.2025).

15. Антонюк О. Р., Дерманська М. О. Особливості валютного регулювання під час дії воєнного стану в Україні: вплив на положення контролю. *Серія Економічні науки*. 2022. Випуск 4 (100).

16. Khalid Saeed. Taxation of Fiat Money Using Dynamic Control. *Systems* 2022, 10(3), 84. URL: https://www.mdpi.com/2079-8954/10/3/84?utm_source (дата звернення: 10.10.2025).

17. Titilola Falaiye та Ezinwa Nwankwo. Accounting for digital currencies: A review of challenges and standardization efforts. *International Journal of Science and Research Archive* 11(01):2438-2453. February 2024 URL: <https://www.researchgate.net/publication/378487342> Accounting for digital curren

cies A review of challenges and standardization efforts (дата звернення: 10.10.2025).

18. Emuebie Emeke, Ogundeyi Adebayo, Fakuade Olufunmilayo та Tunji Shiyanbola. IAS 21 - The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates: Matters Arising. *International Journal of Accounting, Finance and Risk Management* (Volume 7, Issue 3) 13 July 2022. URL: https://www.sciencepublishinggroup.com/article/10.11648/j.ijafrm.20220703.11?utm_source (дата звернення: 10.10.2025).

19. Tax Department in Egypt. The Impact of Foreign Currency on Financial Statements. March 18, 2025. URL: <https://eg.andersen.com/financial-statements/> (дата звернення: 10.10.2025).

20. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р., №996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

21. Вплив змін валютних курсів: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №21, затв. Наказом МФУ від 10.08.2000р., № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

22. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України: Постанова, затв. Правлінням НБУ від 17.11.2004р., №555. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1511-04#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

23. Податковий кодекс України від 02.12.2010р., №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

24. Митний кодекс України від 13.03.2012, №4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

25. Положення про структуру валютного ринку України, умови та порядок торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України: Постанова, затв. Правлінням НБУ від 02.01.2019р., №1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001500-19#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

26. Положення про здійснення операцій із валютними цінностями: Постанова, затв. Правлінням НБУ від 02.01.2019р., №2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002500-19#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

27. Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті: Постанова, затв. Правлінням НБУ від 02.01.2019р., №5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005500-19#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

28. Інструкція про порядок валютного нагляду банків за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів: Постанова, затв. Правлінням НБУ від 02.01.2019р., №7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007500-19#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

29. Положення про валютний нагляд: Постанова, затв. Правлінням НБУ від 03.01.2019р., №13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013500-19#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

30. Положення про порядок організації виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану та внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: Постанова, затв. Правлінням НБУ від 20.12.2024р., №153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0153500-24#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

31. Вплив змін валютних курсів: Міжнародний (стандарт) бухгалтерського обліку №21, затв. Радою з М(с)БО (IASB) від 01.01.2012р., №929_022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_022#Text (дата звернення: 21.10.2025).

32. Фінансові інструменти: Міжнародний (стандарт) бухгалтерського обліку №9, затв. Радою з М(с)БО (IASB) від 01.01.2012р., №929_016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text (дата звернення: 21.10.2025).

33. Міжнародні договори України про уникнення подвійного оподаткування. URL: https://mof.gov.ua/uk/international_agreements_of_ukraine_on_avoidance_double_taxation-543 (дата звернення: 21.10.2025).

34. Трансфертне ціноутворення. URL: https://mof.gov.ua/uk/transfer_pricing-834 (дата звернення: 21.10.2025).

35. Жукова О. Трансфертне ціноутворення. ОЕСР, керівництво, основні поняття. URL: <https://www.victorija.ua/novyny/transfertne-tsinoutvorennya-oesr-kerivnytstvo-osnovni-ponyattya.html?amp=1&print=print> (дата звернення: 21.10.2025).

36. Basel III in the European Union. URL: <https://internationalbanker.com/banking/basel-iii-in-the-european-union/> (дата звернення: 21.10.2025).

37. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності: затв. ООН від 15.11.2000р., №995_789. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text (дата звернення: 21.10.2025).

38. Foreign currency and currency exchange rates. URL: <https://www.irs.gov/individuals/international-taxpayers/foreign-currency-and-currency-exchange-rates> (дата звернення: 25.10.2025).

39. Income Tax Folio S5-F4-C1, Income Tax Reporting Currency. URL: <https://www.canada.ca/en/revenue-agency/services/tax/technical-information/income-tax/income-tax-folios-index/series-5-international-residency/series-5-international-residency-folio-4-foreign-currency/income-tax-folio-s5-f4-c1-income-tax-reporting-currency.html#toc9> (дата звернення: 25.10.2025).

40. BIM39501 - Foreign exchange: introduction. URL: <https://www.gov.uk/hmrc-internal-manuals/business-income-manual/bim39501> (дата звернення: 25.10.2025).

41. CFM60010 - Foreign exchange: overview. URL: <https://www.gov.uk/hmrc-internal-manuals/corporate-finance-manual/cfm60010> (дата звернення: 25.10.2025).

42. Situation without Hedging. URL: <https://taxmain.de/currency-translation-german-gaap/> (дата звернення: 25.10.2025).

43. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності у розрізі регіонів. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdp_roz_reg/kdp_ved_14-20.xlsx (дата звернення: 10.11.2025).

44. Кількість діючих суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/pssg/ksg_vsmm_ek_2010_2021_u.xlsx (дата звернення: 10.11.2025).

45. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_new/orppved_10_20_ue.xlsx (дата звернення: 10.11.2025).

46. Товарна структура зовнішньої торгівлі України. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2025/zd/tsztt/arh_tsztt2025_u.html (дата звернення: 10.11.2025).

47. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2025/zd/kr_tstr/arh_kr_2025.htm (дата звернення: 10.11.2025).

48. Кононенко Л. В., Магопєць О. А., Назарова Г. Б., Шалімов В. В., Шалімова Н. С. Зовнішньоекономічна діяльність: облік, контроль та оподаткування: навчальний посібник. Кропивницький: ЦНТУ, 2023. 547 с.

49. Краєвський В. М., Колісник О. П., Гуріна Н. В. Фінансовий облік: навчальний посібник. Ірпінь: Державний податковий університет, 2022. 616 с.

50. Водяний А. Торговий безвіз з Євросоюзом офіційно закінчився: для України повернули мито. 6 червня 2025р. URL: <https://biz.liga.net/ua/all/prodovolstvie/novosti/torhovyy-bezviz-z-yevrosoiuzom-ofitsiyno-zakinchyvsia-dlia-ukrainy-povernuly-kvoty> (дата звернення: 15.11.2025).

51. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану. Постанова, затв. Правлінням НБУ від 24.02.2022р., №18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (дата звернення: 20.11.2025).

52. Corporate hedge ratios surge as firms grapple with FX volatility - Weekly roundup: 2 September. URL: https://ctmfile.com/story/corporate-hedge-ratios-surge-as-firms-grapple-with-fx-volatility-weekly-roundup-2-september?utm_source (дата звернення: 20.11.2025).

53. Прачук Х.В. Хеджування валютних ризиків: інструменти та стратегії. *Студентський науковий вісник. Науковий збірник*. 2025. Випуск 53. 784 с. С. 354-360.

54. Талах Т.А., Прачук Х.В. Стан і напрями удосконалення нормативного регулювання обліку та оподаткування валютних операцій в Україні. *Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством*: матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 24 травня 2025р.) / відп. ред. О.А. Нужна. Вип. 17. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2025. 566 с. С. 490-492.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1. – Аналіз наукових підходів економічної сутності поняття
«валютні операції»

Автор	Ключові ознаки	Спільне	Відмінне
Зянько В. В.	Економічна сутність; операції ринку; різні види руху коштів.	Усі автори пов'язують валютні операції з діями щодо валюти або валютних цінностей.	Широке економічне трактування, добре розкриває фінансовий зміст, але майже не враховує правові аспекти.
Воронова Л.К.	Юридичний підхід; акцент на правових наслідках; суб'єкти й правочини.	Більшість авторів виділяють наявність дії/операції, що має правовий наслідок.	Сильний правовий акцент; економічна суть подається побічно. Визначення застосовне у правовій сфері.
Лучковська С.І.	Комплексний підхід; правове регулювання; широкий перелік валютних цінностей; транскордонність.	Спільним є рух валютних цінностей як ключова ознака.	Найбільш деталізоване та широке визначення, охоплює всі суттєві елементи; підходить для наукового аналізу.
Коцовська Р.Р., Павлишин О.П., Хміль Л.М.	Юридично-економічний підхід; рух валютних цінностей; участь резидентів/нерезидентів.	Усі автори підкреслюють взаємодію суб'єктів валютних відносин.	Наголос на суб'єктах – резиденти/нерезиденти та фізичне переміщення валютних цінностей.
Завальна Ж.В. та Старинський М.В.	Узагальнена сутність; акцент на валютних правовідносинах.	Спільним є зв'язок з валютними правовідносинами.	Дуже загальне визначення, без переліку ознак. Потребує деталізації для практичного застосування.
Новікова К.І. та Новікова Л.Ф.	Правовий аспект; перехід права власності; валютні цінності.	Спільним є юридичний аспект – перехід прав на валютні цінності.	Лаконічне, але вузьке визначення. Розглядає лише одну ознаку валютних операцій – юридичний аспект переходу прав.
Пруський О.	Економічний підхід; грошові функції; використання різних фінансових інструментів.	Спільним є зв'язок з фінансовими та економічними відносинами.	Єдиний автор, який робить акцент на грошових функціях та ринковій природі операцій.

Джерело: сформоване автором на основі [1-8].

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1. – Систематизація публікацій за тематикою «Організації обліку та оподаткування валютних операцій»

Автор	Джерело	Рік	Актуальні проблеми виділені автором	Пропозиції представлені автором
1	2	3	4	5
Скорнякова Ю. Б., Косарева О. С.	Розрахунки в іноземних валютах за імпортно-експортними операціями: відображення в обліку та облікова політика підприємств малого бізнесу	2024	Розглянуто труднощі у відображенні валютних розрахунків у малому бізнесі, проблеми визначення курсових різниць і документального оформлення.	Рекомендовано спрощення методики обліку валютних розрахунків для суб'єктів малого бізнесу та вдосконалення облікової політики.
Шепель Т. П., Баран А. О.	Організація обліку курсових різниць: облікові правила під час війни	2023	Висвітлено проблеми ведення обліку курсових різниць в умовах воєнного стану. Підкреслено нестабільність валютних курсів і нормативні зміни.	Запропоновано адаптовані правила визначення курсових різниць у період воєнного стану та узгодження їх із вимогами НП(С)БО.
Прохар Н. В., Гасій О. В.	Особливості державного регулювання, оподаткування та обліку імпортних операцій	2019	Проаналізовано державне регулювання імпорту, податкові аспекти попередньої оплати, післяоплати та митного контролю.	Надано рекомендації щодо автоматизації обліку імпортних операцій та застосування сучасного програмного забезпечення для зменшення ризиків помилок.
Романькова О. М., Урайчик К. С.	Облік та аналіз експортних операцій у сучасному стані	2021	Досліджено бухгалтерський та податковий облік експортних операцій, порядок відображення передоплат і часткових оплат. Також був проведений аналіз експорту за наступними країнами: Єгипет, Індія, Іспанія, Італія, Нідерланди, Німеччина, Румунія, США, Туреччина, Угорщина.	Запропоновано алгоритм обліку експортних операцій з урахуванням моменту переходу права власності та умов поставки.
Болдовська К. П., Ткаль Я. С., Гузь М. М.	Особливості нарахування та обліку ПДВ за експортними та імпортними операціями суб'єктів господарювання	2022	Висвітлено проблеми нарахування ПДВ при експортно-імпортних операціях у період воєнного стану.	Уточнено порядок застосування ставки 0% для експорту та механізм відшкодування ПДВ при імпорті.

Продовження таблиці Б.1

1	2	3	4	5
Овчаренко А. С.	Облік операцій із криптовалютами в Україні: сучасний стан і перспективи	2019	Розглянуто правову невизначеність статусу криптовалют і складність їх відображення в бухгалтерському обліку.	Запропоновано визначити чіткий правовий статус криптовалют та розробити єдину методику обліку цифрових активів.
Антонюк О. Р., Дерманська М. О.	Особливості валютного регулювання під час дії воєнного стану в Україні: вплив на положення контролю	2022	Проведено аналіз змін валютного регулювання у воєнний період, виявлено вплив валютних обмежень 2022р.	Запропоновано посилення контролю за валютними операціями та поступову лібералізацію валютного ринку після стабілізації ситуації.

Джерела: сформовано на основі [9-15].

ДОДАТОК В

Таблиця В.1. – Нормативне забезпечення організації обліку і оподаткування валютних операцій на національному рівні

Назва нормативного акту	Видавець	Дата, номер	Короткий зміст положень, що регламентують нормативний акт
1	2	3	4
ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Верховна Рада України	№ 996-XIV від 16.07.1999	Регулює порядок ведення обліку валютних операцій шляхом встановлення єдиних правил оцінки, документального оформлення та відображення таких операцій у фінансовій звітності. Зобов'язує підприємства перераховувати валютні операції у гривню за офіційним курсом НБУ та враховувати курсові різниці.
НП(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»	Міністерство фінансів України	№ 193 від 10.08.2000	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземних валютах та відображення показників статей фінансової звітності господарських одиниць за межами України в грошовій одиниці України
Постанова «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України»	Правління НБУ	№ 555 від 17.11.2004	Визначає методологічні засади відображення в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземній валюті та банківських металах (крім операцій з похідними фінансовими інструментами), що здійснюють банки України відповідно до вимог законодавства України
Податковий кодекс України	Верховна Рада України	№ 2755-VI від 02.12.2010	Регулює облік і оподаткування валютних операцій шляхом визначення правил перерахунку доходів і витрат у гривню за курсом НБУ, обліку курсових різниць, ПДВ та податком на репатріацію. Валютні операції з нерезидентами контролюються з урахуванням норм трансфертного ціноутворення. Курсові різниці включаються до складу доходів або витрат і впливають на фінансовий результат підприємства.
Митний кодекс України	Верховна Рада України	№ 4495-VI від 13.03.2012	Регулює порядок здійснення імпортно-експортних операцій, які пов'язані з розрахунками в іноземній валюті. Визначає правила переміщення товарів через митний кордон, митне оформлення, визначення митної вартості, що є базою

Продовження таблиці В.1

1	2	3	4
			для нарахування мит, акцизу, ПДВ та інших податків. Встановлює строки розрахунків за зовнішньоекономічними договорами, що є важливими для валютного контролю та бухгалтерського обліку валютних операцій.
ЗУ «Про валюту і валютні операції»	Верховна Рада України	№ 2473-VIII від 21.06.2018	Визначає правові засади здійснення валютних операцій, валютного регулювання та валютного нагляду, права та обов'язки суб'єктів валютних операцій і уповноважених установ та встановлює відповідальність за порушення ними валютного законодавства
Положення «Про структуру валютного ринку України, умови та порядок торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України»	Правління НБУ	№ 1 від 02.01.2019	Встановлює структуру валютного ринку України, загальний порядок та умови торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України
Положення «Про здійснення операцій із валютними цінностями»	Правління НБУ	№ 2 від 02.01.2019	Встановлює порядок здійснення операцій із купівлі, продажу, обміну безготівкової іноземної валюти/банківських металів без фізичної поставки; проведення транскордонних переказів за межі України та виплати транскордонних переказів отримувачам в Україні; особливості проведення торгівлі валютними цінностями в готівковій формі (операції з банківськими металами з фізичною поставкою та/або валютно-обмінні операції); порядок проведення розрахунків за валютними операціями.
Положення «Про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті»	Правління НБУ	№ 5 від 02.01.2019	Визначає заходи захисту, порядок їх застосування (порядок здійснення валютних операцій в умовах запроваджених цим Положенням заходів захисту), а також порядок здійснення окремих операцій в іноземній валюті

Продовження таблиці В.1

1	2	3	4
Положення «Про затвердження Інструкції про порядок валютного нагляду банків за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів»	Правління НБУ	№ 7 від 02.01.2019	Встановлює порядок здійснення банком валютного нагляду за дотриманням його клієнтами-резидентами (крім банків) установлених НБУ граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів та порядок інформування банком НБУ про дотримання клієнтами-резидентами (крім банків) та банком граничних строків розрахунків
Положення «Про валютний нагляд»	Правління НБУ	№ 13 від 02.01.2019	Визначає основні засади здійснення НБУ та уповноваженими установами валютного нагляду в Україні, підстави та порядок застосування НБУ до уповноважених установ заходів впливу за порушення вимог валютного законодавства
Положення «Про порядок організації виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану»	Правління НБУ	№ 153 від 20.12.2024	Визначає порядок організації виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану

Джерело: сформовано на основі [1; 20-30].

ДОДАТОК Д

Таблиця Д.1. – Облік та оподаткування валютних операцій у зарубіжних країнах

Країна	Облік валютних операцій
1	2
Сполучені Штати Америки	<p>Відповідно до GAAP, іноземні валютні операції обліковуються згідно з ASC 830, що вимагає переоцінки монетарних статей за поточним курсом на дату звітності.</p> <p>Визначення федерального податку на прибуток здійснюється у функціональній валюті. Долар США є функціональною валютою для всіх платників податків, за винятком деяких кваліфікованих бізнес-одиниць (КБП).</p> <p>КБП – це окрема та чітко ідентифікована одиниця торгівлі або бізнесу, яка веде окремі книги обліку та записи.</p> <p>Використовується обмінний курс, що діє на момент отримання, сплати або нарахування статті. Якщо існує більше одного обмінного курсу, використовується той, який найточніше відображає дохід.</p> <p>Якщо функціональна валюта не є доларом США, усі розрахунки здійснюються у валюті, яка використовується, але наприкінці року проводиться перерахування результатів, такі як прибуток або збиток, у долари США, щоб відобразити у податковій декларації.</p>
Канада	<p>Згідно з GAAP, усі операції в іноземній валюті повинні бути перераховані в канадські долари за курсом на дату операції або за середнім курсом. Проте компанії можуть обрати іншу функціональну валюту для податкової звітності.</p> <p>На даний момент у податковому законодавстві Канади валютами, що включені до визначення кваліфікаційної валюти у підрозділі є долар США, євро, британський фунт, японська єна та австралійський долар, але компанії мають виконувати наступні умови:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. протягом податкового року платник податків повинен бути корпорацією-резидентом Канади, яка не є інвестиційною корпорацією, іпотечною інвестиційною корпорацією або корпорацією взаємних фондів; 2. платник податків повинен обрати, подавши форму T1296 «Вибір або скасування вибору», подання звітності у функціональній валюті не пізніше ніж через 60 днів після першого дня відповідного податкового року; 3. платник податків повинен мати функціональну валюту, як це визначено в Законі, для свого запланованого першого року у функціональній валюті; 4. платник податків не повинен раніше подавати заявку на інший вибір функціональної валюти; 5. скасування не може застосовуватися до конкретного податкового року. <p>Виконуючи ці умови компанії мають право здавати податкову звітність у відмінній валюті від канадського долару.</p> <p>Курсові прибутки або збитки від капітальних операцій в іноземній валюті вважаються капітальними прибутками або збитками. Якщо чистий прибуток або збиток за рік не перевищує 200 доларів США,</p>

Продовження таблиці Д.1

1	2
	його не потрібно декларувати.
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	<p>Якщо підприємство здійснює продажі або покупки в іноземній валюті або має активи чи зобов'язання, деноміновані в іноземній валюті, його облік відобразатиме прибутки або збитки від курсової різниці.</p> <p>Компанії враховують курсові різниці відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, зокрема FRS 102.</p> <p>Для корпорацій курсові прибутки та збитки оподатковуються чи зараховуються як збитки відповідно до правил щодо кредитних відносин, викладених у Частині 5 Закону про податок на корпорації 2009 року.</p> <p>Для некорпоративних підприємств застосовуються окремі правила, зокрема Заява про практику SP02/02.</p>
Німеччина	<p>Згідно з HGB (Handelsgesetzbuch), реалізовані курсові прибутки та збитки визнаються у звітах про прибутки та збитки. Нереалізовані курсові збитки можуть бути враховані в податковому балансі лише за умови постійного зниження вартості; нереалізовані прибутки не враховуються. Курсові прибутки та збитки оподатковуються відповідно до податкового законодавства, зокрема §6 EStG. Інвестиційний дохід, отриманий за кордоном, підлягає оподаткуванню за ставкою до 25% згідно з Abgeltungsteuer.</p> <p>Оподаткування валютних операцій є важливою складовою фінансової політики кожної держави та безпосередньо впливає на діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Проведений аналіз свідчить, що, незважаючи на існування спільних підходів – зокрема, обов'язковий розрахунок курсових різниць та їх відображення у податковому та бухгалтерському обліку – кожна країна формує власну нормативно-правову базу, що регулює порядок оподаткування валютних операцій.</p>

Джерело: сформовано на основі [38-42].

ДОДАТОК Е

Таблиця Е.1. – Типові бухгалтерські кореспонденції при експортно-імпортних операціях

№	Господарська операція	Кореспонденція рахунків	
		ДТ	КТ
Імпорт товару на умовах післяплати			
1	Отримано товар від нерезидента	28	632
2	Відображено позитивну курсову різницю на дату балансу	632	714
3	Відображено від'ємну курсову різницю на дату балансу	945	632
4	Перераховано оплату нерезидентові	632	312
5	Відображено позитивну валютну різницю на дату оплати	632	711
6	Відображено від'ємну валютну різницю на дату оплати	942	632
Імпорт товару на умовах попередньої оплати			
7	Отримано попередню оплату від нерезидента	312	6812
8	Передано товар нерезиденту	362	702
9	Проведено залік заборгованостей	6812	362
Експорт товару на умовах попередньої оплати			
10	Перераховано попередню оплату нерезидентові	3712	312
10	Отримано товар від нерезидента	28	632
10	Проведено залік заборгованостей	632	3712
Експорт товару на умовах післяплати			
13	Передано товар нерезиденту	362	702
14	Відображено позитивну курсову різницю на дату балансу	362	714
15	Відображено від'ємну курсову різницю на дату балансу	945	362
16	Отримано оплату від покупця	312	362
17	Відображено позитивну валютну різницю на дату оплати	362	711
18	Відображено від'ємну валютну різницю на дату оплати	942	362

Джерело: сформовано на основі [48].

ДОДАТОК Ж

Таблиця Ж.1. – Типові бухгалтерські проведення з купівлі/продажу іноземної
валюти

№	Господарська операція	Кореспонденція рахунків	
		ДТ	КТ
Купівля валюти			
1	Перерахована сума гривень для купівлі валюти	333	311
2	Оприбуткована придбана іноземна валюта	312	333
3	Списана комісія банку за придбання валюти	92	333
4	Повернуто на поточний рахунок залишок гривні	311	333
5	Перераховано валюту за контрактом в аванс	3712	312
	Перераховано валюту за контрактом післяоплату	632	312
6	Відображено позитивну валютну різницю на дату оплати	312	711
7	Відображено від'ємну валютну різницю на дату оплати	942	312
Продаж експортної виручки			
8	Валютна виручка перерахована для продажу	334	312
9	Зараховані гривні, отримані від продажу валюти	311	334
10	Відображено позитивну валютну різницю на дату оплати	334	711
11	Відображено від'ємну валютну різницю на дату оплати	942	334

Джерело: сформовано на основі [49].